

COVID-19 PANDEMİSİNİN TÜRK SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU AÇISINDAN GÜNCEL DEĞERLENDİRİLMESİ*

Doç. Dr. Burcu SAVAŞ KUTSAL**

Doç. Dr. Yeliz Bozkurt GÜMRÜKÇÜOĞLU***

ÖZET

Covid-19 Pandemisinin ortaya çıktığı ilk günlerden beri sigortalının çalışırken veya çalışma koşulları nedeniyle enfekte olması durumunda yararlanacağı sigorta kolunun tespiti gerek öğreti gerekse uygulamada farklı görüşlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Zira bu hastalık niteliği gereği toplumun geneli bakımından risk oluşturmakla birlikte, belirli meslek grupları veya belirli işyerlerinde çalışanlar bakımından daha yüksek risk oluşturabilmektedir. Bununla birlikte, virüsün ne zaman, nerede ve kimden bulaştığının tespiti güçtür. ILO tarafından meslek hastalığı yahut iş kazası olarak tanınması tavsiye edilmiş, farklı sosyal güvenlik sistemlerinde farklı sigorta kolları kapsamında değerlendirilmiştir. Sigortalı bakımından Covid-19'un hastalık, iş kazası veya meslek hastalığı sigorta kollarından hangisi kapsamında değerlendirileceği gerek yararlanma koşulları gerekse sağlanacak yardımlar bakımından önem taşımaktadır.

Ülkemizde konuya ilişkin özel bir düzenleme yapılmamış olup çeşitli idari işlemler ve kararlarla problem çözümlenmeye çalışılmıştır. Ancak, kanaatimizce yeterli bir çözüm sunulmadığı gibi yeni tartışmalar da gündeme gelmiştir. Çalışmamızda öncelikle söz konusu idari işlem ve kararlara yer verilerek güncel durum tespit edilmeye çalışılacak, ardından öğretilerdeki görüşler ve karşılaştırmalı hukuktan da yararlanılarak, görüş ve tespitlerimize yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, İş Kazası, Meslek Hastalığı, Hastalık, Sosyal Sigorta Ödemeleri, Sağlık Çalışanları.

* DOI: 10.33432/ybuhukuk.1103382– Geliş Tarihi: 14.04.2022 – Kabul Tarihi: 24.05.2022.

** Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı, burcu.savas@law.bau.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9096-8987.

*** İbn Haldun Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı, yeliz.gumrukcuoglu@ihu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2589-0305.

AN EVALUATION OF THE COVID-19 PANDEMIC IN TERMS OF TURKISH SOCIAL SECURITY LAW

ABSTRACT

Since the beginning of the Covid-19 Pandemic, the qualification of the social insurance branch that the insured person will benefit, in case of being infected while working or due to working conditions, has created various views both in doctrine and practice. Because, due to its nature, Covid-19 Pandemic generates a risk for the society in general, but it may generate a higher risk for certain occupational groups and employees. However, it is difficult to find out when, where and who contaminated the insured person. It has been recommended to be recognized as an occupational disease or occupational accident by the ILO, and it has been evaluated within the scope of different social insurance branches in different social security systems. For the insured person, which of the social insurance branches Covid-19 will be considered within the scope of sickness, occupational accident or occupational disease is important in terms of both the conditions of benefit and the benefits to be provided.

No special regulation has been made on the subject, and the problem has been tried to be solved by several administrative acts and decisions in Turkey. According to our opinion, a satisfying solution has not been provided, and therefore new discussions come to the fore. In our study, first, the current situation will be determined by referencing the mentioned administrative acts and decisions, then our views and evaluations will be presented by referring the views in the doctrine and comparative law.

Keywords: Covid-19, Occupational Accident, Occupational Disease, Sickness, Social Insurance Payments, Healthcare Professionals.

GİRİŞ

Dünyada ilk vakanın tespitinin üzerinden iki yılı aşkın bir süre geçmiş olmasına rağmen Covid-19 Pandemisinin Sosyal Güvenlik Hukuku açısından etki ve sonuçlarının belirlenmesi hâlâ önemini ve güncelliğini koruyan bir konudur¹. Her ne kadar ülkemiz dahil pek çok ülkede normalleşme sürecinin etkisi ile kısıtlamaların kaldırılması gündemde olsa da salgın hâlâ varlığını sürdürmekte, her geçen gün yeni varyant(lar) ortaya çıkmakta ve yakın bir gelecekte nasıl bir tablo ile karşılaşılacağı ise öngörülememektedir. Diğer yandan, Covid-19 enfeksiyonunu atlatmış olmanın uzun vadede ortaya çıkabilecek olası etkileri hâlâ tam anlamıyla bilinemediği gibi “*long Covid*” ve “*post Covid*” olarak anılan² Covid-19 enfeksiyonu atlatıldıktan sonra yorgunluk, nefes darlığı, bilişsel bozukluk, kas zayıflığı veya eklem ağrısı vb. etkilerin uzaması durumu da pek çok ülkenin gündemini meşgul etmekte³ ve

¹ Güncel istatistiki bilgi için bkz. <<https://covid19.who.int/>> s.e.t. 10.04.2022.

² Covid-19 geçirilmesinden on iki hafta sonra hâlâ buna bağlı etkiler yaşanması “*long Covid*” olarak anılmakta olup on kişiden birinde görülebilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü/Avrupa Bölge Ofisi ve Avrupa Sağlık Sistemleri ve Politikaları Gözlemevi (*European Observatory on Health Systems and Policies*) karar vericileri bu hastaları desteklemeye teşvik amaçlı bir politika özeti yayımlamıştır. Bkz. **Rajan, Selina/Khunti, Kamlesh/Alwan, Nisreen/Steves, Claire/Greenhalgh, Trish/MacDermott, Nathalie/Sagan, Anna/McKee, Martin** (2021) Policy Brief 39 In the wake of the pandemic Preparing for Long COVID, <<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/339629/Policy-brief-39-1997-8073-eng.pdf>> s.e.t. 10.04.2022. Almanya’da, sağlık ve sosyal yardım/bakım hizmetleri alanında yasal kaza ve hastalık sigortası kuruluşu BWG (*Berufsgenossenschaft für Gesundheitsdienst und Wohlfahrtspflege*) enfeksiyon sonrası dört haftadan fazla süren şikâyetleri “*long Covid*”, enfeksiyondan on iki hafta sonra devam eden veya yeniden ortaya çıkanları ise “*post Covid*” olarak nitelendirmektedir. Bkz. <https://www.altenheim.net/artikel/2022/02/18_bgw_long_covid> s.e.t. 10.04.2022; <<https://www.bgw-online.de/covid-reha>> s.e.t. 10.04.2022.

³ *Trades Union Congress* (TUC) tarafından “*long Covid*”in çalışanlar üzerindeki etkilerine yönelik gerçekleştirilen çevrim içi ankete katılan 3500 kişiden 3300’ü “*long Covid*” hastası olduklarını ifade etmiştir. Bunlardan yarısından fazlası işyerinde ayrımcılık ve dezavantajlarla karşı karşıya kaldıklarını, önemli bir kısmı ise sürekli hastalık izni kullanmak zorunda kalmalarının işyerindeki geleceklere bakımından endişe verici olduğunu bildirmiştir. Bkz. <<https://www.tuc.org.uk/news/tuc-calls-long-covid-be-urgently-recognised-disability-prevent-massive-discrimination>> s.e.t. 10.04.2022. BWG meslek hastalığı olarak kabul edilen 87.000 poliçe sahibinden yaklaşık 2.100’ünün rehabilitasyon yönetimi tarafından

hatta Covid-19'un iş kazası yahut meslek hastalığı sayılmasına ilişkin yeni tartışmalara yol açmış bulunmaktadır. Ayrıca, meseleye ilişkin varılacak hukuki sonuçların gelecekte karşılaşılabilecek olası bulaşıcı hastalıklar bakımından yol gösterici olacağı da belirtilmelidir.

Covid-19'un iş kazası veya meslek hastalığı yahut hastalık olarak nitelendirilmesi; sağlanacak parasal yardımların gerek içeriği gerekse bunlara hak kazanma koşulları açısından önemli farklılıklara yol açmaktadır. Özellikle de iş göremezlik ve ölüm durumlarında sigortalının kendisine veya hak sahiplerine sağlanan parasal yardımlar bakımından bu fark oldukça ciddi boyuttadır. Zira iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sağlanan yardımlar -hak kazanma koşulları farklı olsa da- aynı olup bu sigorta kolunun özellik arz eden niteliği gereği hastalık sigortasına nazaran sigortalı ve yakınları bakımından çok daha avantajlıdır. Buna karşılık iş kazası veya meslek hastalığı sayılması durumunda aynı koşullarla aynı parasal yardımlar devreye girdiğinden bu husustaki tartışmanın daha teorik olduğu söylenebilir⁴. Şunu da belirtelim ki, Covid-19'un meslek hastalığı olarak kabul edilip edilmeyeceği genellikle başta sağlık sektöründe çalışanlar olmak üzere sınırlı bir grup bakımından değerlendirilmekte, diğer çalışanlar açısından ise Covid-19'un iş kazası teşkil edip edemeyeceği üzerinde durulmaktadır. Sağlık sektöründe çalışan sigortalılar açısından yapılacak değerlendirmelerimizde bunun nedenleri üzerinde ayrıca durulacaktır.

İş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sağlanan yardımlar ile hastalık sigortasından sağlanan yardımları kısaca karşılaştırmak kanaatimizce Covid-

desteklendiği açıklamıştır. Bkz. <<https://www.bgw-online.de/covid-reha>> s.e.t. 10.04.2022. Avusturya Sağlık Sigortası Fonu (*Österreichischen Gesundheitskasse*) tahminine göre Avusturya'da 110.000 ile 220.000 arasında kişi bu durumdan mustarip olup 15.000 hasta için ise belgelenmiş bulunmaktadır. Bkz. <<https://www.sn.at/wirtschaft/oesterreich/ak-oegb-fordern-anerkennung-von-corona-als-berufskrankheit-116441431>> s.e.t. 10.04.2022.

⁴ Buna karşılık Alman Hukukunda aynı olayda hem meslek hastalığı hem de iş kazasına ilişkin koşulların gerçekleşebileceği, bu halde ise meslek hastalığı kapsamında yararlanmanın öncelikli olduğu kabul edilmektedir. Bunun nedeni meslek hastalığı sigortasından sağlanan yardımların daha kapsamlı olmasıdır. **Ricke, Wolfgang** (2021) Kommentar Sozialversicherungsrecht, Körner, Anne/Leitherer, Stephan/ Mutschler, Bernd/ Rofls, Christian (Hrsg.), 117. Auflage, München, C. H. BECK, SGB VII § 9, Rn.3.

19'un Sosyal Güvenlik Hukuku açısından nitelendirilmesinin önemini ortaya koyacaktır. Öncelikle geçici iş göremezlik ödeneği açısından değerlendirecek olursak gerek iş kazası gerekse meslek hastalığı halinde geçici iş göremezlik ödeneği tedavinin ilk gününden itibaren ve herhangi bir prim ödeme gün sayısı gerekmeksizin (5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu⁵ md. 16/I-a, md. 18/I-a) gündeme gelmektedir. Buna karşılık, hastalık sigortasında belli bir prim bildirmiş/ödememiş olmak koşuluyla ve iş göremezliğin üçüncü gününden itibaren ödenmektedir (5510 sK. md. 18/I-b). Hastalanan sigortalıda sürekli iş göremezliğe yol açan bir sonuç ortaya çıktığı takdirde, sürekli iş göremezlik gelirinin bağlanması sadece iş kazası veya meslek hastalığı durumunda ve yine belirli bir süre prim ödemiş olma koşulu aranmaksızın mümkün olacaktır (5510 sK. md. 19). Bu ihtimalde sigortalıda %60 oranında meslekte kazanma gücü kaybı oluştuğunda ise, sürekli iş göremezlik gelirinin yanı sıra malullük aylığı da bağlanacak (5510 sK. md. 25/I) ve fakat yüksek olanın tamamı, düşük olanın yarısı sigortalıya ödenecektir (5510 sK. md. 54/I-c). Oysaki, hastalık sigortası kapsamında koşulların varlığına bağlı olarak sadece malullük aylığı alınabilecek (5510 sK. md. 26), sürekli iş göremezlik geliri ise hiç gündeme gelmeyecektir. Sigortalının ölümü halinde ise, hak sahipleri iş kazası veya meslek hastalığı sigorta kolları kapsamında sigortalının sağlığında belirli bir süre sigortalı olması veya belirli bir süre prim ödemiş olması aranmaksızın ölüm geliri (5510 sK. md. 20), koşulların varlığına bağlı olarak evlenme ödeneği ve cenaze ödeneği (5510 sK. md. 37) ile ölüm aylığından (5510 sK. md. 32) yararlanabileceklerdir. Buna karşılık, iş kazası veya meslek hastalığının kabul edilmediği hallerde hak sahipleri yalnızca ve koşulları sağladıkları takdirde ölüm aylığı alabileceklerdir⁶.

⁵ RG. 16.06.2006, S: 26200.

⁶ Parasal yardımlar açısından belirttiğimiz ihtimaller; md. 4/I-a ve md. 4/I-b kapsamındaki sigortalılar ile söz konusu sigorta kollarının kapsamında oldukları hüküm altına alınan kısmen sigortalılar açısından gündeme gelebilecektir. Şu kadar ki, md. 4/I-b kapsamındaki sigortalıların prim ve prime ilişkin hiçbir borçlarının bulunmaması da gerekmektedir. Md. 4/I-c kapsamında sigortalı olan kamu görevlileri hakkında 5510 sK.'un kısa vadeli sigorta kollarına ilişkin hükümlerinin uygulanma alanı bulmayacağı hüküm altına alındığından (md. 4/VI), belirtilen sigortalılar iş kazası ve meslek hastalığı yerine vazife malullüğü (ve harp malullüğü) (md. 47) düzenlemelerinden yararlanmakta, geçici iş göremezlikleri halinde ise

Covid-19'un hangi sigorta kolu kapsamında değerlendirileceği, ülkemizde çeşitli idari işlem ve kararlara konu olmuştur. Çalışmamızda da ilk olarak, konuya ilişkin idari gelişmeler ele alınacaktır. Bu kapsamda, Sosyal Güvenlik Kurumu ("Kurum"), Sosyal Sigortalar Yüksek Sağlık Kurulu ile Sağlık Bakanlığı'nın bugüne kadar yayımlamış oldukları genelge, yazı, görüş, karar vb. belgelere yer verilerek, ülkemizde ilk vakanın tespit edildiği tarihten itibaren sigortalıların Covid-19 hastalığına yakalanmalarının nasıl nitelendirildiğinin seyri ve gelinen nokta ortaya konacaktır. Devamında ise, güncel durum çerçevesinde Covid-19'a yakalanan sigortalılar ile ölümleri halinde hak sahiplerinin hangi sigorta kolu kapsamında parasal yardımlara hak kazanabilecekleri çeşitli ihtimaller dahilinde incelenecek, olması gereken açılarından görüşlerimize yer verilecektir.

I. COVID-19'UN NİTELENDİRİLMESİNE İLİŞKİN İDARİ İŞLEMLER

11.03.2020 tarihi itibarı ile ilk resmî vakanın tespit edilmesi⁷ ile birlikte, dünya genelinde olduğu gibi, ülkemizde de görülen iş ile ilişkili olarak sigortalının Covid-19'a yakalanmasının iş kazası veya meslek hastalığı kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği sorusu gündeme gelmiştir. Bu hususta farklı görüşler ortaya atılmış, çeşitli ihtimaller dahilinde değerlendirmeler ve tartışmalar yapılmıştır⁸. Ortaya çıkan belirsiz tablo tek bir düzenleme ile bir seferde giderilememiş, bu anlamda sürecin uzaması belirsizlikleri ve eleştirileri arttırmıştır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu (RG. 23.07.1965, S: 12056) uyarınca aylıklarını tam olarak almaktadırlar. Sonuç olarak, söz konusu sigortalılar da belirtilen risklere karşı korumasız bırakılmamışlardır.

⁷ Ülkemizdeki güncel vaka tablosuna ilişkin bkz. <<https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html>> s.e.t. 10.04.2022.

⁸ Ülkemizde ve karşılaştırmalı hukukta 03.10.2020 tarihine kadar ortaya çıkan görüş ve değerlendirmeler ile tartışmalara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Savaş Kutsal, F. Burcu/Bozkurt Gümrükçüoğlu, Yeliz** (2021) "Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Covid-19 Pandemisinin Sosyal Güvenlik Hukukuna Etkileri", Şenocak, Kemal (Editör), COVID-19 Küresel Salgınının Hukuktaki Yansımaları, 1. Baskı, Ankara, Yetkin, s.249 vd.

A. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU GENELGESİ

Mevcut tartışma ve soru işaretlerini gidermek amacıyla bu hususta yayımlanan ilk resmî belge; Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 07.05.2020 tarih ve 2020/12 sayılı "Koronavirüs (COVID-19)" konulu Genelgesidir⁹. Söz konusu Genelgede Covid-19'un bulaşıcı bir hastalık olduğu belirtildikten ve mevzuatımızdaki hastalık haline ilişkin yasal tanıma (5510 sK. md. 15/f. 1) yer verildikten sonra, "COVID-19 virüsünün bulaşıcı bir hastalık olduğu dikkate alındığında, söz konusu salgına maruz kalan ve sağlık hizmet sunucularına müracaat eden sigortalılara hastalık kapsamında provizyon alınması" gerektiği ifade edilmiştir.

Ancak Genelge hedefine ulaşamadığı gibi sert eleştirilere maruz kalmış, tartışmaları daha da alevlendirmiştir¹⁰. Yöneltilen eleştirilerde genel hatları ile Covid-19 vakalarının hastalık sigortası kapsamına sokulmasının gerek mevcut içtihatlar gerekse Kurum mevzuatı ile çeliştiği, genelgeyle kanunun önüne geçilmeye çalışıldığı, bu durumun ise normlar hiyerarşisine aykırı olduğu ileri sürülmüştür. O dönemde biz de tercih edilen düzenlemenin gerek niteliğini gerekse içeriğini isabetli bulmadığımızı ifade etmiştik. Özellikle içeriğin yeterli açıklıkta kaleme alınmamış olduğunu ve genelge ile düzenleme getirmenin isabetli olmadığını belirtmiş, tercihin sigortalı ile hak sahiplerinin menfaatlerine uygun olmayan şekilde hastalık sigortasından yana kullanılmış olmasını eleştirmiştik. Ayrıca düzenlemenin idari niteliği gereği yargı kararları açısından bağlayıcı olmadığını da nazara alarak her somut olayın kendi özellikleri ve koşulları dahilinde incelenip bir sonuca varılması gerektiğini savunmuştuk. Belirtmek gerekir ki, Genelgenin yayımlandığı dönemde hâlihazırda pek çok ülkede ILO tavsiyeleri dikkate alınarak görüşümüz

⁹ Genelge metnine erişim için bkz. <<https://www.aso.org.tr/wp-content/uploads/2020/05/SGK-Genelgesi.pdf>> s.e.t. 10.04.2022.

¹⁰ Genelgeye ilişkin görüş ve eleştiriler için bkz. **Savaş Kutsal/Bozkurt Gümrükçüoğlu**, s.263-270. Genelge sonrası ancak yargı kararı ile iş kazası/meslek hastalığı olarak kabulün mümkün olabileceği, bu nedenle yeni uyuşmazlık ve sorunların gündeme geleceği yönünde bkz. **Alper, Yusuf** (2020) Sosyal Sigortalar Hukuku, Güncellenmiş 11. Baskı, Bursa, Dora, s.236-237.

doğrultusunda Covid-19'un iş kazası veya meslek hastalığı olarak nitelendirilebileceği kabul edilmiştir¹¹.

Benzer yöndeki görüş ve eleştiriler kamuoyunu meşgul eder iken Bağımsız Maden İşçileri Sendikası'nın söz konusu Genelgenin yürütmesinin durdurulması ve iptali talebiyle Danıştay'a başvurması (E. 2020/3420) sonucu konu yargıya taşınmıştır¹². Davacı tarafından Covid-19'un bazı ülkelerde meslek hastalığı kabul edildiği, Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği¹³ hükümlerine göre salgın hastalıkların meslek hastalığı olabileceğinin açık olduğu, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu kararı ile Yönetmeliğe ekli meslek hastalıkları listesine eklenebileceği, pandemi koşullarında çalışanların Covid-19'a yakalanmalarının iş kazası sayılması gerektiği ifade edilerek, Genelgenin mevzuat ve yargı kararlarına aykırılığı iddia edilmiş ve iptali talep edilmiştir. Davacı iddialarına karşılık Kurum, iptali istenen Genelgenin Sosyal Güvenlik Hukuku açısından Covid-19'un iş kazası, meslek hastalığı veya hastalık sigortası yönünden hukuki statüsünü belirlemediğini, sadece başvuruda alınacak provizyon tipinin tekleştirilmesini amaçlayan genel bir düzenleme olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Covid-19'un tüm dünyanın maruz kaldığı bir risk olduğu, dolayısıyla salgına karşı sadece işyeri ve işverenlerin değil tüm toplumun önlem alması gerektiğinden bahisle iş kazası veya meslek hastalığı olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığı¹⁴ yönünde savunmada bulunmuştur. Bununla birlikte belirtelim ki, özel durumlarda her bir vakanın ayrı ayrı incelenmesi gerektiği de ifade edilmiştir. Danıştay 10. Dairesi, Genelgenin yürütmesinin durdurulması talebini 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu¹⁵'nin 27. maddesinde

¹¹ Covid-19'un iş kazası ve meslek hastalığı kabul edildiği ülkeler, bu husustaki uluslararası kurum ve kuruluş görüşleri için bkz. **Savaş Kutsal/Bozkurt Gümrükçüoğlu**, s.266 vd.

¹² Kişisel arşiv.

¹³ RG. 11.10.2008, S: 27021.

¹⁴ Sosyal Güvenlik Hukuku açısından bir olayın iş kazası veya meslek hastalığı olarak kabul edilmesi ile işverenin sorumluluğunun söz konusu olduğu hallerin birbirinden ayrı değerlendirilmesi gerektiğinden savunmanın bu yönüne katılmamız mümkün değildir. Kaldı ki, işyerlerinde özel önlemlerin de alınması gerekmektedir.

¹⁵ RG. 21.01.1982, S: 17580.

öngörülen koşulların bu aşamada gerçekleşmediği¹⁶ gerekçesi ile 29.09.2020 tarihinde oy birliği ile reddetmiştir. Böylelikle, her ne kadar esasa ilişkin ve nihai nitelikte olmasa da konu ile ilgili ilk yargı kararı verilmiştir¹⁷.

B. SOSYAL SİGORTA YÜKSEK SAĞLIK KURULU KARARLARI

Ülkemizde, meslek hastalıklarında karma sistem benimsenmiş olup kural olarak meslek hastalığının tespiti liste yöntemi ile gerçekleşmektedir¹⁸. Meslek hastalıkları listesinde yer almayan bir hastalığın meslek hastalığı olarak kabulü ise Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu (“Kurul”) kararı ile mümkün olmaktadır¹⁹. Bu nedenle, Covid-19’un meslek hastalığı olarak kabulü bakımından Kurul kararları önem arz etmektedir.

Covid-19 Pandemisi genel kamu sağlığını tehdit etmekle birlikte, belirli meslek gruplarında çalışanları açısından mesleki faaliyete bağlı artan enfeksiyon riski yarattığı bilinmektedir. Özellikle de sağlık çalışanları açısından yarattığı mesleki risk ve ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlar ortadadır. Bu nedenle, sağlık çalışanları bakımından Covid-19’un meslek hastalığı olarak

¹⁶ Belirtilen Kanununun md. 27/2, c.1 hükmüne göre, “*Danıştay veya idari mahkemeler, idari işlemin uygulanması halinde telifisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, davalı idarenin savunması alındıktan veya savunma süresi geçtikten sonra gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler.*”.

¹⁷ <<https://sgk360.com/2020/12/14/danistay-covid-19un-meslek-hastaligi-sayilmamasina-onay-verdi-mi/>> s.e.t. 10.04.2022. İptal talebi bakımından yargılama devam etmektedir. Aksi yönde bkz. **Alper, Yusuf/Kılıç, İlknur** (2021) İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, 6. Baskı, Bursa, Dora, s.279, 22 numaralı dn.

¹⁸ Meslek hastalıkları listesinde, hastalıklar, belirtileri, yükümlülük süresi ve hastalık tehlikesi taşıyan başlıca işler yer almaktadır. Karma sistemin kabul edildiği Fransız ve Alman Hukuklarında meslek hastalığının tespitine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Savaş Kutsal/Bozkurt Gümrükçüoğlu**, s.253-263.

¹⁹ Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun Görev, Yetki, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (RG. 02.07.2013, S: 28695) md. 7/1-b hükmüne göre, 5510 sayılı “*Kanununun 14 üncü maddesi kapsamında, 11/10/2008 tarihli ve 27021 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliğinde tespit edilmiş olan hastalıklar dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmayacağına karar vermek*” Yüksek Sağlık Kurulu’nun görevlerindedir.

nitelendirilmesine ilişkin Kurula yapılan başvurular ve neticeleri önem arz etmektedir. Nitekim, hastanede şoför olarak görev yapan ve Covid-19 enfeksiyonu nedeniyle yaşamını yitiren sigortalı adına yakınlarının 'Covid-19 hastalığının mesleki bulaşıcı hastalıklar listesine ilave edilip edilemeyeceğinin tespiti ve meslek hastalığı olarak kabul edildiği takdirde yükümlülük süresinin belirlenmesi' yönünden Kurul tarafından incelenerek karar alınması istenmiştir. Söz konusu bireysel itiraz sonucu Kurul 28.12.2020 tarih ve 2020/17816 sayılı oldukça önemli bir karar almıştır. Müteveffa hakkında düzenlenen ölüm belgesi ve diğer tıbbi belgeleri inceledikten sonra Kurul, sigortalıda gelişmiş olan Covid-19 hastalığının meslek hastalığı olduğu ve Covid-19 hastalığı sonucu meydana gelmiş olan vefatın da meslek hastalığına bağlı olduğuna oy birliği ile karar vermiştir. Kararda Çalışma Gücü ve Meslekten Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespiti İşlemleri Yönetmeliği md. 19/f. 2 hükmünde bu listede yer almayan fakat görülen iş ve görev gereği olarak bulaşıcılığı kesin olarak saptanan diğer bulaşıcı hastalıkların da meslek hastalığı sayılacağı belirtildiğinden, Covid-19 hastalığının bir meslek hastalığı olarak söz konusu Yönetmelik Ek-2'de yer alan Meslek Hastalıkları Listesinin 'D-4 Meslek gereği enfeksiyon hastalıklarına özellikle maruz kişilerdeki enfeksiyon hastalıkları' bölümüne eklenmesinin uygun olacağı kabul edilmiştir. Ayrıca, Covid-19 hastalığının yükümlülük süresine ilişkin olarak da her ne kadar etkeni SARS-CoV-2 virüsünün kuluçka süresi olan 2-14 gün kabul edilmekle birlikte içinde bulunulan pandemi döneminin özel koşulları sebebiyle bu sürenin 30 güne kadar uzayabileceği ifade edilmiştir²⁰.

²⁰ <<https://www.a3haber.com/2021/01/02/yuksek-saglik-kurulu-covid-19-meslek-hastaligidir-karari-verdi-peki-asil-yetki-sahibi-sgk-ne-yapacak/>> s.e.t. 10.04.2022. Yükümlülük süresi, sigortalının meslek hastalığına sebebiyet veren işten ayrıldığı tarihten hastalığın ortaya çıktığı tarih arasında geçen en uzun süreyi ifade etmektedir. Bu süre meslek hastalığının türüne göre 3 gün ile 25 yıl arasında değişmektedir. Covid-19'un hâlihazırda uzun vadeli etkileri bilinemediği için 30 günlük bir yükümlülük süresi öngörülmüş olması da problem teşkil edebilecektir. Örneğin, "6 ay sonra ortaya çıkacak COVID-19 hastalığına bağlı komplikasyonlarda (kardiyomiyopati, akciğer fibrozisi) yükümlülük süresini aştığı için (30 gün) gelişen bu durum meslek hastalığı kapsamında ele alınamayacaktır.", <<https://www.tipdunyasi.dr.tr/2021/05/saglik-calisanlarinda-covid-19-maruziyeti-bir-meslek-hastaligidir/>> s.e.t. 10.04.2022. Bununla birlikte, yükümlülük süresi içerisinde PCR testi ile Covid-19 ile enfekte olduğunun tespit edilmiş olmasına bağlı olarak, ileride ortaya

Benzer şekilde, 02.04.2020 tarihinde Covid-19 nedeniyle hayatını kaybeden bir işyeri hekiminin ölümünün meslek hastalığı sonucu olduğunun kabulü ile yakınlarına ölüm geliri bağlanması talebinin Covid-19'un mesleki bulaşıcı hastalıklar listesinde olmadığı gerekçesi ile Kurumca reddedilmesi üzerine İzmir Tabip Odası tarafından Kurul nezdinde itirazda bulunulmuş ve yapılan değerlendirme sonucunda, 31.03.2021 tarih ve 2021/1672 sayılı karar gereğince ölümün meslek hastalığına bağlı olduğu tespit edilerek ölüm geliri bağlanması gerektiği kabul edilmiştir²¹. Kanaatimizce, Kurulun sağlık çalışanları bakımından Covid-19'u meslek hastalığı olarak nitelendirdiği kararları isabetlidir.

C. SAĞLIK BAKANLIĞI YAZISI²²

Yukarıda belirtilen gelişmeler neticesinde, Sağlık Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 18.12.2020 tarihinde "Covid-19 Nedeniyle Vazife Malullüğü Hk." konulu bir yazı yayımlanmıştır²³. Bu yazıda meslek hastalığı ile vazife malullüğünün yasal tanımlarına yer verildikten sonra, önce genel sonra da sağlık çalışanları özelinde şu açıklamalarda bulunulmuştur: *"Bu kapsamda çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı ortaya çıkan meslekte kazanma gücü kayıpları ile vefat hallerinde sigortalılar, illiyet bağının bulunması şartıyla, "Meslek Hastalığı" ile "Vazife Malullüğü" kapsamındaki sosyal güvenlik haklarından yararlanabilmektedir. Sağlık çalışanlarından görevlerini yapmaktaki, görevlerinin çeşitli sebep ve tesiri ile Covid-19 tanısı ile tedavi alıp tedavi sonucu Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Sağlık Kurulunca "malul" olduğuna karar verilenler ile hayatını kaybedenlerin kendilerinin veya yakınlarının başvurularına istinaden 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası*

çıkabilecek olası "post covid" sendromlarının da bu kapsamda değerlendirilmesi durumunda problem olmayacağı kanaatindeyiz. Ekleyelim ki, yükümlülük süresinin aşıldığı hallerde de Kurulun onayı ile meslek hastalığının kabulü mümkündür.

²¹ <<http://www.izmirtabip.org.tr/news/4997>> s.e.t. 10.04.2022.

²² Belirtmek isteriz ki, söz konusu belge basında "genelge" olarak da adlandırılmışsa da böyle bir nitelendirme hukuken isabetli değildir.

²³ Yazı metnine erişim için bkz. <https://www.saglikaktuel.com/d/file/covid-19-nedeniyle-v_ustyazi_d4d8b9f8-512a-42b6-a433-6347d7984576.pdf> s.e.t. 10.04.2022.

Kanununun 14 üncü ve 47 nci maddelerine göre “meslek hastalığı” veya “vazife malullüğü” hükümlerinden yararlandırılmaları söz konusu olabilecektir.”. Son kısmında ise, Covid-19 tanısı alıp rahatsızlanan veya hayatını kaybeden sağlık çalışanlarının meslek hastalığı ile vazife malullüğü hükümleri kapsamına alınma ve ilgili mevzuat ile sağlanan haklardan yararlandırılma talebinde bulunmaları durumunda yapılacak iş ve işlemlerden bahsedilmiştir.

İlgili yazının ekinde ‘vazife malullüğünde istenecek belgeler’ bulunmaktadır. Sigortalının kimlik bilgilerinden sonra ‘durum belirtir bilgileri’ olarak; Çalıştığı birimde Covid-19 hasta takip ve tedavisi yapılıyor mu?, İlgilinin çalıştığı birimde görev alan diğer personelde Covid-19 tanısı alan kişi var mı?, Günlük çalışma/nöbet/vardiya listesi var mı?, Covid-19 hastalığına bağlı maluliyet talebi varsa ayrıntılı bulguları içeren sağlık kurulu raporu var mı?, İlgilinin ölüm nedeninin Covid-19 olduğunu belirten ölüm belgesi var mı?, Covid-19 tanısı ile sağlık kuruluşlarında tedavi gördü mü?, İzin/Rapor kullanmış mı?, İlgilinin talep dilekçesi var mı? sorularına ‘evet’ ya da ‘hayır’ cevabı verilmek suretiyle elde edilecek bilgiler ve ‘evet’ cevabının verildiği durumlarda eklenecek belgeler gerekli görülmüştür.

Böylelikle, Covid-19 hastalığına yakalanmanın iş kazası mı meslek hastalığı (vazife malullüğü) mı teşkil ettiği sorusu ve tartışması sağlık çalışanları özelinde kısmen de olsa yanıtlanmış bulunmaktadır²⁴. Ancak, aşağıda detayları ile ele alacağımız üzere, birtakım eksiklik ve belirsizlikler söz konusu olduğundan yeni eleştiriler gündeme gelmiştir.

D. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU GENEL YAZISI

Sağlık Bakanlığı’nın söz konusu yazısından kısa bir süre sonra, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 21.12.2020 tarih ve “Covid-19 Nedeniyle Vefat Edenler Hakkında” konulu bir Genel Yazı ilgili birimlere sevk edilmiştir²⁵. Anılan Genel Yazıda,

²⁴ Baycık, Gaye/Erdoğan, Çağla (2021) “Covid-19 Hastalığının Sosyal Sigortalar Hukuku ve Bireysel İş Hukuku Açısından İş Kazası ve/veya Meslek Hastalığı Niteliği”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 12, S: 1, s.350.

²⁵ Genel Yazı metnine erişim için bkz. <<https://www.bariserdem.com/pdf/169779.pdf>> s.e.t. 10.04.2022.

Covid-19 salgınından olumsuz etkilenen çalışanların hak sahiplerinin ölüm olayının meslek hastalığı ve vazife malullüğü yönüyle değerlendirilme taleplerinin bulunduğu belirtildikten sonra söz konusu salgından etkilenen sağlık personelinin meslek hastalığı müracaatları ile Covid-19'a yakalanarak vefat eden, 5510 sayılı Kanunun md. 4/1-c bendi kapsamındaki kamu görevlileri hakkında, vazife malullüğü hükümlerinin uygulanması yönünde İl Müdürlüklerine gelen taleplerin karşılanarak işlemlerinin geciktirilmeksizin sonuçlandırılması hususlarına dikkat çekilmiştir. Daha kısa ifade ile, Sağlık Bakanlığı'nın yazısının paralelinde ve o yazıda belirtilen hususların gereğinin yapılması yönünde bir belge niteliğindedir.

Yazının ekinde ise sadece 'sağlık çalışanlarının meslek hastalığına bağlı vefat dosyasına eklenecek belgeler'e yer verilmiştir. Söz konusu belgeler; hak sahiplerinden sigortalının ölümünün meslek hastalığına bağlı olduğunun tespitine ilişkin talep dilekçesi, Covid-19 tanısı aldığına dair belge ve bu tanı ile tedavi gördüğü sağlık kuruluşlarınca düzenlenen epikrizler, işyeri yetkili amirince onaylanmış işyerindeki görev kadro unvanı, çalışmakta olduğu birim, bu birimde yaptığı işin özellikleri ve detayları (Çalıştığı birimde Covid-19 hasta takip ve tedavisi yapıp yapılmadığı, idari değişiklikler sonucu yapmakta olduğu iş ve çalıştığı birimlerde değişiklikler olmuşsa bunlara ait her türlü detaylar) belirten belge, işyeri yetkili amirince onaylanmış bulaşa sebep olabilecek görev ya da görev yerleri ve sürelerini bildirir görev yeri belgesi, işyeri yetkili amirince onaylanmış günlük/aylık çalışma-vardiya nöbet çizelgesi, izin ya da rapor kullanılmışsa buna ilişkin işyeri yetkili amirince onaylanmış belge, çalıştığı birimde görevli diğer personelden Covid-19 tanısı ile rahatsızlanan personelin bulunup bulunmadığı ve varsa ilgili personel listesi, ölüm nedeninin Covid-19 olduğunu belirten ölüm belgesi (defin ruhsatı) şeklindedir.

II. GÜNCEL GELİŞMELER İŞİĞİNDA SİGORTALININ YARARLANACAĞI SİGORTA KOLUNUN TESPİTİ

Yukarıda yer verdiğimiz idari işlem ve kararlar hem sadece Kurumun kendi işlemleri açısından bağlayıcı olmaları hem de çoğunlukla sağlık çalışanları özelinde düzenlemeleri ihtiva etmeleri nedeniyle sorunun çözümü bakımından kanaatimizce yetersiz kalmıştır. Bu nedenle, sigortalının Covid-

19'a yakalanmasının hangi sigorta kolu kapsamında değerlendirileceği ele alınırken çeşitli ihtimaller dahilinde inceleme yapılmasının yanı sıra şu şekilde bir ikili ayırım yapılması da gerekli olmuştur: 'sağlık sektöründe çalışan sigortalılar açısından', 'diğer sigortalılar açısından'. Belirtilmelidir ki, sağlık çalışanlarının yararlanacağı sigorta kolunun ayrıca değerlendirilmesi pek çok ülke uygulamasında karşılaşılan bir durumdur.

Problemin anlaşılabilmesi açısından öncelikle kısaca meslek hastalığı ve iş kazası kavramlarına ve mevzuatımızdaki düzenlemelere kısaca değinmek yararlı olacaktır. 5510 sK. md. 14/I hükmünde yer alan tanıma göre, "*meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik halleridir.*". Buna göre meslek hastalığının unsurları; sigortalının çalışma şartlarından kaynaklanan ya da işin niteliğinden dolayı tekrarlanan zarar verici sebeplere uzunca bir süre maruz kalması, bedenen veya ruhen bir zarara uğraması ve meslek hastalığının tespitidir. Tespiti bakımından karma sistemin kabul edildiğine ise daha önce değinmiştik. Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği'nin 19. maddesine göre, "*(1) Meslekî bulaşıcı hastalıklar Listesinin "D Grubu"nda yer alan bulaşıcı hastalıkların, görülen işin gereği olarak veya işyerinin özel koşullarının etkisiyle oluşması ve enfeksiyonun laboratuvar bulguları ile de kanıtlanması gereklidir. (2) Bu listede yer almayan fakat görülen iş ve görev gereği olarak bulaştığı kesin olarak saptanan diğer bulaşıcı hastalıklar da meslek hastalığı sayılır. Bu husustaki teşhisin laboratuvar deneyleriyle kanıtlanması gereklidir. Hastalığın en uzun kuluçka süresi yükümlülük süresi olarak alınır.*"²⁶.

²⁶ Meslekî bulaşıcı hastalıklar listesinin "D Grubu"nda yer alan bulaşıcı hastalıklar, 4 alt gruba ayrılmıştır. Bu çerçevede, D-1 Helminthiasis Grubu, D-2 Tropik Meslekî Bulaşıcı Hastalıklar Grubu, D-3 Hayvanlardan İnsana Bulaşan Meslekî Bulaşıcı Hastalıklar Grubu ve D-4 Meslek Gereği Enfeksiyon Hastalıklarına Özellikle Maruz Kişilerdeki Meslekî Bulaşıcı Enfeksiyon Hastalıkları olarak kategorize edilmiştir. ILO 194 sayılı Tavsiye Kararı - Meslek Hastalıkları Listesinde de "1.3. Biyolojik ajanlar ve bulaşıcı veya paraziter hastalıklar" başlığına yer verilmiştir. ILO (2002) R194 List of Occupational Diseases Recommendation Annex, < https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/meetingdocument/wcms_116841.pdf> s.e.t. 10.04.2022.

Sosyal Güvenlik Hukuku açısından iş kazası 5510 sK.’un 13. maddesinde düzenlenmiş bulunmaktadır. Anılan hüküm uyarınca iş kazası, “a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle, c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, d) Bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olaydır.”. Yer verilen düzenlemenin de ortaya koyduğu üzere, kanun koyucu iş kazasının tanımını yapmaktan ziyade meydana gelen zarar verici olayın hangi hallerde iş kazası olarak kabul edileceğine ilişkin karinelere yer vermiş bulunmaktadır. Şu kadar ki, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 21.05.2019 tarih ve E. 2019/2017, K. 584/2019 sayılı kararında da aynen ifade edildiği üzere, “(b) bendi dışında kazanın yapılan işle ilgisini aramamaktadır. İş kazası kavramının kanunda bu şekilde geniş düzenlenmesinin sebebi sosyal güvenlik hakkının koruyucu kapsamının mümkün olduğunca genişletilmesinin amaçlanmasıdır.”²⁷. Öğretide iş kazasının kabul edilebilmesi için aranan unsurlar; (md. 4/I-a veya md. 4/I-b ya da md. 5/I-a, md. 5/I-b, md. 5/I-c, md. 5/I-e, md. 5/I-g, ek md. 5, ek md. 9 kapsamında kısmen) sigortalının ani, istenilmeyen ve zarar verici bir olay ile karşılaşması, yani kazaya uğraması, bedenen veya ruhen zarar görmesi, kaza ile uğranılan zarar arasında illiyet bağının bulunması olarak belirtilmektedir.

İş kazası ve meslek hastalığını birbirinden ayırt eden temel husus; çoğunlukla meslek hastalıklarının belli bir süre boyunca tehlike arz eden işte çalışma neticesinde ortaya çıkması, bir diğer deyişle bir sürecin sonucu olması, iş kazasının ise aniden gerçekleşmesidir. Bununla birlikte, söz konusu ayırımın her durumda tek başına yeterli olduğunu söylemenin mümkün olmadığı kanaatindeyiz. Zira Kanunda meslek hastalığı tanımlanırken “sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden” ifadesine yer verilmiş olup tekrarlanan sebeple

²⁷ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E: 2019/2017, K: 584/2019, T: 21.05.2019 (Legalbank).

ortaya çıkması bir zaruriyet olarak öngörülmemiş, işin yürütüm şartları yüzünden hastalığa yakalanılmış olması gerekli ve yeterli görülmüştür. Dolayısıyla, meslek hastalığı da iş kazası gibi aniden ortaya çıkabilmektedir²⁸. Nitekim, Alman Hukukunda meslek hastalığı ile iş kazası ayırımının her durumda zaman kriteri esas alınarak yapılamayacağı, bulaşıcı ajanlar veya parazitlerin neden olduğu, bir defalık enfeksiyon ile ortaya çıkan hastalıkların bu grupta olduğu ifade edilmektedir²⁹.

A. SAĞLIK SEKTÖRÜNDE ÇALIŞAN SİGORTALILAR AÇISINDAN

Sağlık çalışanları mesleki faaliyetleri nedeniyle yüksek enfeksiyon riski taşımakta olup belki de pandeminin yıkıcı etkilerine en çok maruz kalan grubu teşkil etmektedirler. Covid-19 virüsünün ilk ortaya çıktığı ülke Çin olduğundan, hastalığın toplumun hangi kesimlerinde daha yaygın görüldüğüne ilişkin ilk veriler de bu ülkeye ilişkindir. Her ne kadar virüsün ortaya çıktığı ilk zamanlarda vakaların çoğunu Wuhan'daki deniz ürünleri ve vahşi hayvan satış pazarında çalışan işçiler ve müşterileri oluşturmuş olsalar da süreç ilerledikçe meslek grubu olarak hastaların bakımı ile ilgilenen sağlık çalışanlarında hastalık oranı giderek artış göstermiştir³⁰. Güncel tablo da farklı değildir. Dünya Sağlık Örgütü'nün resmî açıklamalarına göre, 12.04.2022 tarihi itibari ile dünya genelinde 497.960.492 onaylanmış vaka ile 6.181.850 ölüm, ülkemizde ise 14.965.867 onaylanmış vaka ile 98.437 ölüm tespit edilmiştir³¹. Belirtilen rakamlar içerisinde sağlık çalışanlarının oranı dikkate değerdir. Pandeminin ilk

²⁸ Savaş Kutsal/Bozkurt Gümrükçüoğlu, s.257, 294; Başmanav, Yasemin (2013) "İş Kazası ve Meslek Hastalığında Manevi Tazminat", Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, C: 10, S: 40, s.45; Akdeniz, Ayşe Ledün (2015) Meslek Hastalığı Kavramı Üzerine, 1. Baskı, İstanbul, Beta, s.21; Ekmekçi, Ömer/Köme Akpulat, Ayşe/Akdeniz, Ayşe Ledün (2021), İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha, s.239.

²⁹ Schlegel, Rainer/Meßling, Miriam/Bockholdt, Frank (2020) COVID-19- Corona-Gesetzgebung-Gesundheit und Soziales, 1. Auflage, München, C. H. BECK, § Unfallversicherung, Rn.10; Ricke, SGB VII § 9, Rn.3.

³⁰ Koh, David (2020) "Occupational Risks For COVID-19 Infection", Occupational Medicine, V: 70, I: 1, p.3; Savaş Kutsal/Bozkurt Gümrükçüoğlu, s.280.

³¹ <<https://covid19.who.int/>> s.e.t. 13.04.2022.

18 ayında yaklaşık 115.500 sağlık çalışanının Covid-19 nedeniyle yaşamını yitirdiği ifade edilmektedir³². Ülkemizde ise, resmî kayıtlara göre Covid-19 nedeniyle ilk ölen vatandaşımız yine bir sağlık çalışanı olup³³ 13.04.2022 tarihi itibariyle vefat eden sağlık çalışanı sayısı ise resmi olmayan verilere göre 556'yı bulmuştur³⁴. Hasta kişilerin öksürme veya hapşırmasıyla ortaya saçtığı damlacıkların ortamdaki diğer bireylerin ağız, burun ve gözlerine temasıyla, damlacıkların yapıştığı yüzeylere dokunduktan sonra ellerin ağız, burun veya göze götürülmesiyle bulaşabilen bir virüs tipi³⁵ olması nedeniyle bu sonuç oldukça doğaldır. Belirtilen durum Covid-19 nedeniyle ortaya çıkan riskin iş kazası ve özellikle de meslek hastalığı (vazife malullüğü) sayılıp sayılmayacağı hususundaki tartışmaların sağlık çalışanları özelinde yoğunlaşmasını beraberinde getirmiştir.

Öğretide bizim de taraftarı olduğumuz bir görüşe göre sağlık çalışanları açısından özel bir değerlendirmeye gidilerek çalışma ortamında mesleki

³² <https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_837406/lang--en/index.htm> s.e.t. 10.04.2022. 24.05.2021 tarihine kadar Amerika Birleşik Devletleri'nde 491.816 sağlık çalışanının Covid-19'a yakalandığı ve bunlardan 1.611'inin hayatını kaybettiği kaydedilmiştir. <<https://www.federalregister.gov/documents/2021/06/21/2021-12428/occupational-exposure-to-covid-19-emergency-temporary-standard>> s.e.t. 10.04.2022. Nisan 2020-Temmuz 2021 tarihleri arasında İtalya'da sağlık çalışanlarında görülen Covid-19 vaka sayıları için bkz. <https://www.statista.com/statistic/s/1110950/coronavirus-covid-19-cases-among-medical-staff-italy-as-of-april/> s.e.t. 10.04.2022. Covid-19'un sağlık ve bakım çalışanlarına etkileri ve ölüm oranlarına ilişkin bilgi için ayrıca bkz. **World Health Organization Health Workforce Department** (2021) The impact of COVID-19 on health and care workers: a closer look at deaths, Working paper 1, <<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/345300/WHO-HWF-WorkingPaper-2021.1-eng.pdf>> s.e.t. 10.04.2022. Şunu da belirtmek gerekir ki, sözü geçen belgede çok az sayıda ülke tarafından Covid-19 nedeniyle hayatını kaybeden sağlık çalışanlarının tam sayısının tespit edildiği ve bildirildiğine değinilerek yer verilen rakamların gerçek sayının altında olduğu ifade edilmiştir.

³³ **Bahadır, Alican/Nesanır, Nasır** (2021) "Pandemide Sağlık Çalışanı Ölümleri", Türk Tabipleri Birliği Covid-19 Pandemisi 18 Ay Değerlendirme Raporu, s.79, <https://www.ttb.org.tr/userfiles/files/ttb_covid_18ay_rapor.pdf> s.e.t. 10.04.2022.

³⁴ <<https://siyahkurdele.com/>> s.e.t. 13.04.2022.

³⁵ **İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü**, İşyerlerinde Yeni Tip Koronavirüsten Korunma Tedbirleri, s.1, <https://www.csgb.gov.tr/media/43191/covid-19_onlemler_19042020_2318.pdf> s.e.t. 10.04.2022.

faaliyetlerinin yürütümü esnasında bu virüse yakalanmalarının meslek hastalığı (vazife malullüğü) olarak nitelendirilmesi gerekmektedir³⁶. Bu noktada

³⁶ Buna karşılık bir başka görüş, meslek hastalığının “tekrarlanan bir sebep veya işin yürütüm şartları” ile bağlantılı olması gerektiğini, ani bir maruziyet veya etki ile bulaşan ve kalıcı hasarlara veya ölüme neden olan olayların ise bir hastalık ile bağlantılı olsa dahi iş kazası sayılacağını, bir sağlık çalışanın Covid-19’a yakalanma riskinin yüksek olmasının virüsün bulaşma gücünden çok pozitif vakanın daha yoğun olduğu bir ortam olan hastanede çalışmasından kaynaklandığından işyeri ortamının yarattığı yüksek riskin bugünkü koşullarla Covid-19’u meslek hastalığı haline getirmeye yeterli olmadığını belirtmekte ve kene ısırması sonucu kırım kongo kanamalı ateşi hastalığına yakalananları tedavi ederlerken, hekimlerin ve sağlık personelinin solunum yoluyla enfeksiyon kapmalarının veya tífüslü hastaları tedavi eden hekimlerin ölümlerinin iş kazası olarak değerlendirildiğini örnek vermek suretiyle söz konusu virüsün bulaşmasının sağlık çalışanları açısından da iş kazası olarak nitelendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Öğretide bu hususta savunulan görüşler ve görüşümüz hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Savaş Kutsal/Bozkurt Gümrükçüoğlu**, s.277 vd. Ayrıca bkz. **Tuncay, A. Can/Ekmekçi, Ömer** (2021) Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Yenilenmiş 21 inci bası, İstanbul, Beta, s.414, 433; **Sözer, Ali Nazım** (2021) Türk Sosyal Sigortalar Hukuku, Güncellenmiş 5. Baskı, İstanbul, Beta, s.353-354; **Centel, Tankut** (2021) Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha, s.222; **Subaşı, İbrahim** (2020) “Küresel Covid-19 Salgını’nın Türk Bireysel İş Hukukuna Etkisi”, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 5, S: 9, s.137, 151; **Ekmekçi/Köme Akpulat/Akdeniz**, s.239-240; **Baycık/Erdoğan**, s.349 vd.; **Arslan Durmuş, Seda** (2020) “COVID-19’un İş Kazası ve Meslek Hastalığı Bakımından Değerlendirilmesi”, İstanbul Hukuk Mecmuası, C: 78, S: 2, s.367, 386-387, 390; **Gülver, Ender** (2021) “İşçinin Koronavirüse Yakalanması Sebepiyle Uygulanacak Sosyal Sigorta Kolu İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası mı, Hastalık Sigortası mı Muamması”, Covid-19 ve Hukuk Sempozyumu, Sur, Melda/Kasapoğlu Turhan, Mine (Editörler), Covid-19 ve Hukuk Sempozyumu, 10-11 Aralık 2020, Online, s.82, 95; **Çetin, Emrah** (2021) Ulusal ve Uluslararası Hukuk Boyutuyla Sosyal Güvenlik Hakkı ve Etkinleştirilmesi (Covid-19 Pandemisiyle), Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara, Yetkin, s.415-416; **Korkusuz, Ammar Yasir** (2020) “Çalışma Hayatında Covid-19 Pandemisine Maruz Kalanların Sosyal Güvenlik Açısından Değerlendirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C: 22, S: 2, s.683, 685, 690; **Balcı, Mesut** (2021) Sosyal Güvenlik Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Yetkin, s.396; **Kol, Emre/Topgöl, Seda** (2021) “COVID-19 Pandemisinin Sağlık Çalışanları Açısından İş Kazası ve Meslek Hastalığı Olarak Değerlendirilmesi”, Enderun Dergisi, C: 5, S: 2, s.178; **Tugay, Mustafa** (2020) Koronavirüs Pandemisinin Sosyal Sigorta ve Tazminat Haklarına Etkisi, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s.58-60.

Öğretide bir görüş, bir hastalığın meslek hastalığı olarak kabul edilmesinin uygulamada iş kazasına nispeten daha uzun bir süreç gerektirmesinden bahisle ve sağlık çalışanları açısından daha avantajlı bir durum oluşturmak amacı ile sağlık çalışanlarının yakalandığı hastalığın

belirtmek isteriz ki, Covid-19'un SARS ile benzerliği yol gösterici olup SARS salgını sırasında edinilen tecrübelerin dikkate alınması gerektiği açıktır³⁷. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü tarafından 2015 yılında hazırlanan Meslek Hastalıkları ve İş ile İlgili Hastalıklar Tanı Rehberi'nde bazı mesleklerde enfeksiyon riskinin yüksek olduğu, meslek ve enfeksiyon ilişkisinin göz ardı edilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda, SARS sağlık çalışanları için mesleki enfeksiyon olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla, genetik açıdan bir türü olduğu SARS virüsü ile %80 oranında benzerlik göstermekle birlikte farklı özellikler de arz eden, hatta 20 kat daha öldürücü nitelikte olan Covid-19'un sağlık çalışanları açısından 'beklenir' ve 'tesadüfi olmama' nitelikleri meslek hastalığı tanımına uygun düşmektedir³⁸. Kaldı ki, mevcut meslek hastalıkları listesinde benzer enfeksiyon hastalıkları açısından aynı esas zaten kabul edilmiş bulunmaktadır.

Diğer yandan, Dünya Sağlık Örgütü ve ILO tarafından pandeminin ortaya çıktığı ilk dönemden itibaren işyerinde Covid-19'a maruz kalan ve tanı alan sağlık çalışanları bakımından bu hastalığın meslek hastalığı olarak kabul edilmesi yönünde görüş açıklanmıştır³⁹. Pandeminin ilerleyen dönemlerinde de ILO, Covid-19'un 102 ve 121 sayılı Sözleşmeler çerçevesinde iş kazası veya

kural olarak iş kazası olduğunu, çalışma ve hastalık öyküsüne göre istisnaen meslek hastalığı olarak değerlendirilebileceğini ileri sürmektedir. Bu görüşte bkz. **Narter, Sami/Şimşek, Cebrail** (2020) "Sağlık Çalışanları İçin Covid-19 Hastalığı İş Kazası veya Meslek Hastalığı mıdır?", Karatahta İş Yazıları Dergisi, S: 16, s.163 vd., 167-168. Benzer yönde bkz. **Elbir, Nazlı** (2021) "Çalışanların Covid-19 Hastalığına Yakalanmalarının Sosyal Sigortalar Hukuku Bakımından Sonuçları", Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: XVIII, S: 1, s.105, 112.

³⁷ Hatta Covid-19 salgınının SARS salgını ile benzerliğinin *déjà vu* duygusu uyandıracak düzeyde olduğu ifade edilmektedir. Zira Covid-19 da SARS gibi kış aylarında Çin'de ortaya çıkmış olup zoonotik yeni bir koronavirüsten kaynaklanmaktadır. **Koh, David/Goh, Hui Poh** (2020) "Occupational health responses to COVID-19: What lessons can we learn from SARS?", Journal of Occupational Health, V: 62, I: 1, p.2, <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/1348-9585.12128>> s.e.t. 10.04.2022.

³⁸ **Korkusuz**, s.679, 680.

³⁹ <<https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/who-rights-roles-respon-hw-covid-19.pdf>> s.e.t. 10.04.2022; **ILO** (2020) ILO Standards and COVID-19 (coronavirus) – Version 2.1, p.17-18, <https://www.ilo.org/global/standards/WCMS_739937/lang-en/index.htm> s.e.t. 10.04.2022.

meslek hastalığı teşkil edebileceğini, iş nedeniyle enfekte olan kişilerin sağlık hizmeti, nakdi yardım ve tazminat hakları olması gerektiğini, ölümleri halinde ise aile üyelerinin nakdi yardım, tazminat ve cenaze yardımı hakkına sahip olmaları gerektiğini ifade etmiştir⁴⁰. Şunu da belirtmek gerekir ki, ILO tarafından da Covid-19'un hem iş kazası hem de meslek hastalığının koşullarını aynı anda sağlayabileceği de böylelikle ifade edilmiştir. ILO verilerine göre Covid-19 pek çok ülkede sağlık çalışanları bakımından meslek hastalığı olarak kabul edilmiş; bu ülkelerin bir kısmında her somut olay bazında değerlendirme yapılmak suretiyle bir kısmında ise doğrudan meslek hastalığı olarak nitelendirileceği öngörülmüştür⁴¹.

Yukarıda değindiğimiz üzere Sağlık Bakanlığı'nın 18.12.2020 tarihli yazısı ile sağlık çalışanlarından görevin ifası sırasında, görevden kaynaklanan sebep ve tesirle Covid-19 tanısı alarak malul olduğuna karar verilen sigortalılar ile hayatını kaybedenlerin yakınlarının meslek hastalığı ve vazife malullüğü hükümlerinden yararlandırılabilmesi açıklanmıştır. Diğer yandan, öğretilerde Sağlık Bakanlığı'nın ilgili yazısının kimleri sağlık çalışanı kapsamına aldığı ve ekindeki formun illiyet bağı kurulmasını güçleştirebilecek içeriğinin tartışılması gerektiği kanaatimizce de isabetle ifade edilmiştir⁴². Ayrıca belirtmek gerekir ki, maluliyet koşulunun sağlanmadığı durumların nasıl değerlendirileceğine de değinilmemiştir. Belirttiğimiz tespitler 21.12.2020 tarihli Kurum genel yazısı için de geçerlidir. Zira Sağlık Bakanlığı'nın ilgili yazısının gereği olarak söz konusu Kurum genel yazısı kaleme alınmış, benzer esaslar tekrar edilmiştir.

⁴⁰ ILO (2021) ILO Standards and COVID-19 (coronavirus) – Version 3.0, p.28-29 <https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---normes/documents/publication/wcms_780445.pdf> s.e.t. 10.04.2022.

⁴¹ Sağlık çalışanları bakımından otomatik olarak meslek hastalığının kabul edildiği ülkelere Dominik Cumhuriyeti, Fransa, Almanya, Litvanya, Portekiz, Ukrayna; somut olay bazında değerlendirme yapılanlara ise Avustralya, Japonya, Lüksemburg, Yeni Zelanda, İsviçre örnek verilebilir. <https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/documents/publication/wcms_741360.pdf> s.e.t. 10.04.2022. Karşılaştırmalı hukuka ilişkin ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. **Savaş Kutsal/Bozkurt Gümrükçüoğlu**, s.282 vd.

⁴² **Baycık/Erdoğan**, s.351.

Sağlık Bakanlığı yazısında, Bakanlık ile üniversitelere bağlı sağlık kurum ve kuruluşları ile özel sağlık kurum ve kuruluşlarında⁴³ çalışanların yapacakları başvuruda izlenecek yöntem belirlenmiştir. Ancak başvuru sahipleri ‘Bakanlığa bağlı kurum ve kuruluşlarda 657 sK. md. 4/1-A kapsamında görev yapan memurlar’, ‘bu kişiler dışında görev yapan değişik statülerdeki diğer çalışanlar’, ‘üniversiteler bağlı sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışanlar’ ve ‘özel sağlık kurum ve kuruluşlarında görev yapan sağlık çalışanları’ şeklinde ifade edilmiştir. “Sağlık çalışanı” -çalıştığı kurumun niteliğinden bağımsız bir şekilde-; tıp alanında eğitim almış olan (hekim, hemşire, ebe, diş hekimi, eczacı, diyetisyen, psikolog, fizyoterapist, sağlık teknisyeni vb.) çalışanlar ve bunların dışındaki alanlarda eğitim almış olanlar (hastane müdürü, insan kaynakları personeli gibi idari personel; temizlik görevlisi, yemekhane görevlisi, güvenlik görevlisi, ambulans şoförü gibi yardımcı personel vb.) olarak ikiye ayrılmaktadır. Her iki grupta yer alan çalışanlar, hastalar ve yakınları ile sürekli temas halindedirler⁴⁴. Ancak konuya ilişkin mevzuatımız incelendiğinde; Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik⁴⁵ md. 4/1-b hükmü uyarınca hekim, diş hekimi, eczacı, ebe, optisyen ve 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun⁴⁶ ek md. 13’te tanımlanan diğer meslek mensuplarının ‘sağlık meslek mensubu’, sağlık meslek mensubu olmadığı halde sağlık hizmet sunumu çerçevesinde özgün görevi olan ve bu alanda çalışanların ise ‘diğer meslek mensupları’ olarak tanımlandığı (md. 4/1-c) tespit edilmektedir. Yönetmelik ekinde yer alan Ek-1’de ‘sağlık meslek mensupları’, Ek-2’de ise ‘diğer meslek mensupları’ ayrıca sayılmıştır. Ancak, sağlık kurum ve kuruluşlarında benzer risk altında çalışanların tamamına ‘diğer meslek mensupları’ içerisinde yer verilmiş değildir. Oysaki, ambulans şoförü, veznedar, hastanedeki danışma personeli gibi işi gereği hastalarla veya hastane arşiv birimi, teknik servis çalışanı gibi hastalığa yakalanma riski yüksek olan

⁴³ Söz konusu yazının kapsamındaki kurum ile kuruluşların hangileri olduğu hususunda bkz. **Baycık/Erdoğan**, s.351.

⁴⁴ **Narter/Şimşek**, s.143-144.

⁴⁵ RG. 22.05.2014, S: 29007.

⁴⁶ RG. 14.04.1928, S: 863.

sağlık çalışanlarıyla temas eden çalışanlar da mevcuttur⁴⁷. Nitekim, Fransa’da çıkarılan 2020-1131 sayılı Kararname’de sağlık çalışanları sadece Covid-19 servislerinde çalışan hekimler, hemşireler ve hastabakıcılar ile sınırlı tutulmayarak oldukça kapsamlı belirlenmiştir. Bu bağlamda, Covid-19 ile ilgili olsun olmasın her türlü sağlık hizmeti sunucusunda, ambulanslarda, yaşlı bakımevlerinde, evlerde sunulan sağlık hizmetlerinde, eğitim kuruluşlarında sunulan sağlık hizmetlerinde görevli tüm sağlık ve bakım personeli, laboratuvar personeli, idari personel, karşılama personeli, sosyal hizmetler personeli sayılmıştır⁴⁸. Her ne kadar, yukarıda da açıkladığımız üzere, hastanede şoför olarak görevli sigortalının Covid-19 enfeksiyonu nedeniyle ölümünü meslek hastalığına bağlı ölüm olarak nitelendiren Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu kararı bulunsa da söz konusu kararın Bakanlık ve Kurum yazılarından önce alınmış bireysel nitelikli olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle, herhangi bir hak kaybı ile mağduriyetin yaşanmaması, adil olmayan sonuçların ortaya çıkmaması adına uygulamada bu hususa dikkat edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Aslında olması gereken; söz konusu yazıların yaptığı işin ne olduğuna bakılmaksızın, sağlık kurum ve kuruluşunda çalışan herkesi kapsar şekilde açık ve net bir şekilde kaleme alınmasıdır.

Değirmekte olduğumuz yazıların ekinde yer alan özellikle ‘sağlık çalışanın görev yaptığı birimde Covid-19 hasta takip ve tedavisi yapıp yapılmadığı’ ve ‘ilgilinin çalıştığı birimde görev yapan diğer personelde Covid-19 tanısı alan kişi olup olmadığı’ sorularına verilecek cevapların meslek hastalığı ve vazife malullüğünün tespitinde nasıl bir etkisinin olacağını belirlenmemiş olması da eleştirilen bir diğer husustur. Bu kapsamda, söz konusu sorulara verilecek cevaplara mutlak bir etki tanınmaması ve her iki soruya da kümülatif olarak “evet” cevabının verilmesinin aranmaması gerektiği isabetle belirtilmektedir. Örnek olarak, bir işyeri hekiminin çalıştığı fabrikadaki işçilerin Covid-19’a yakalanması veya Covid-19 tanı ve tedavisi yapılan bir hastanede tek bir hekimin hastalanması durumunda bir sorunun yanıtı “hayır”, diğerininki “evet” olacağı, özel bir muayenehanede her iki yanıtın da “hayır” olmasına rağmen bir hekimin hastasından Covid-19 kapmasının mümkün

⁴⁷ Baycık/Erdoğan, s.351.

⁴⁸ Elbir, s.74, 21 numaralı dn.

olduğu ifade edilmektedir⁴⁹. Bizce de Covid-19 hastalarının tedavisinde bizzat görev almasa bile hastalığın tedavi edildiği hastanelerde ya da tanı, tedavi, test veya aşı gibi çalışmaların yapıldığı ortamlarda çalışanların da virüse maruziyet riski yüksektir⁵⁰. Bu nedenle her ne kadar söz konusu sorular, virüs ile yapılan iş arasında uygun illiyet bağını kurabilmek ve tespit edebilmek amacı ile öngörülüş olsa da her iki soruya “evet” cevabının verilmediği hallerde otomatik olarak sigortalı aleyhine değerlendirme yapılmamalıdır.

Öğretide bir görüş sağlık çalışanlarının diğer çalışan grubuna göre riskinin daha fazla olduğunu kabul etmekle birlikte, kargo çalışanları, belediye otobüsü şoförleri, kasiyerler gibi çalışanların da en az sağlık çalışanları kadar risk altında olduğuna dikkat çekmekte, bu nedenle konu salgın hastalık olduğunda kişilerin çalıştıkları yerlere göre ayrılmalı ve virüs ile enfekte olan tüm çalışanların durumunun iş kazası kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmektedir⁵¹. Kanımızca, söz konusu görüş çıkış noktası itibari ile isabetlidir. Zira yapılan çalışmalarda, çalışanların virüsle karşılaşma risklerine göre dört maruz kalım düzeyi tanımlanmıştır. Bu sınıflamaya göre sağlık çalışanları en yüksek riskli meslek grubu kabul edilmiş ise de sağlık sektörünün yanı sıra turizm ve taşımacılık gibi sektörlerde çalışanlarda da riskin fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bunlar arasında koruyucu hizmet meslekleri (polis memurları, ıslah memurları, itfaiyeciler), ofis ve idari destek meslekleri (kuryeler ve haberciler, hasta servis temsilcileri), eğitim (okul öncesi ve kreşler), toplum ve sosyal hizmet meslekleri (sağlık çalışanları, sosyal hizmet uzmanları, danışmanlar) ve inşaat sektörü (tesisatçılar, foseptik tesisatçıları, asansör onarımı işçileri) mevcuttur⁵². Nitekim, bazı ülkelerde sağlık çalışanlarının yanı sıra süpermarket, kargo çalışanları için de Covid-19, meslek hastalığı olarak kabul edilmiştir. Bu ülkelerden biri de Fransa’dır. 14.09.2020 tarih ve 2020-1131 sayılı Kararname ile sağlık çalışanları açısından meslek

⁴⁹ Baycık/Erdoğan, s.351.

⁵⁰ Korkusuz, s.685.

⁵¹ Balcı, Mesut (2020) “Covid-19’un İş Güvenliği Yönünden Hukuki Nitelendirilmesi”, Türkiye Barolar Birliği Eğitim Merkezi Online Eğitim Programları, <Covid-19’un İş Güvenliği Yönünden Hukuki Nitelendirilmesi - YouTube> s.e.t. 10.04.2022.

⁵² Arslan Durmuş, s.387-388.

hastalığı olarak kabul edilmesine yönelik meslek hastalığı listesi oluşturulmuştur. Her ne kadar söz konusu Kararnamenin kişi bakımından kapsamı sınırlı tutulmuş olsa da diğer çalışanlar tamamen korumasız bırakılmamış, işleri nedeniyle bu hastalığa yakalanmaları halinde herhangi bir sürekli iş göremezlik oranı aranmaksızın yeni kurulacak komitenin olumlu değerlendirmesi sonucunda yine meslek hastalığı sigortasından yararlanmaları mümkün kılınmıştır⁵³. Almanya’da da sigortalının SARS-CoV-2 ile enfekte olması, belirli meslek grupları bakımından meslek hastalıkları listesinin 3101 numarası kapsamında meslek hastalığı olarak kabul edilmiştir⁵⁴.

⁵³ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Savaş Kutsal/Bozkurt Gümrükçüoğlu**, s.251-255. Ayrıca bkz. **Bevernaege, Ellen** “Une contamination par le COVID-19 peut-elle être un accident du travail ou une maladie professionnelle?”, <<https://www.attentia.be/fr/blog/une-contamination-par-le-covid-19-peut-elle-etre-un-accident-du-travail-ou-une-maladie>> s.e.t. 10.04.2022. 2021 yılı Eylül ayı sonu itibari ile, ülkede 5018 tane meslek hastalığı dosyası sunulmuş olup bunlardan %82’si sağlık çalışanlarına ilişkindir. <<https://www.ameli.fr/entreprise/actualites/lessentiel-2020-les-chiffres-des-accidents-du-travail-et-maladies-professionnelles>> s.e.t. 10.04.2022.

⁵⁴ Bu kabul DGUV (*Deutsche Gesetzliche Unfallversicherung Spitzenverband- Alman Yasal Kaza Sigortaları Üst Kuruluşu*) ve DIVI (*Deutsche Interdisziplinäre Vereinigung für Intensiv-und Notfallmedizin- Almanya Disiplinlerarası Yoğun Bakım ve Acil Tıp Birliği*) tarafından 04.06.2020 tarihli bilgilendirme metninde, sağlık hizmetlerinde mesleki risklerden birinin de patojenlerle enfeksiyon olduğu ve bu açıdan diğer koşulların da gerçekleşmesi ile Covid-19’un meslek hastalığı olarak kabul edilebileceğinin duyurulması ile netliğe kavuşmuştur. Sağlık hizmetleri, sosyal yardım hizmetleri ve laboratuvarlar bu kapsamdadır. Sağlık hizmetlerine örneğin hastaneler, muayenehane, eczaneler, fizyoterapi tesisleri, ambulans hizmetleri, kurtarma hizmetleri ve hemşirelik hizmetleri dahildir. Sosyal yardım kuruluşları; çocuklara, gençlere, ailelere ve yaşlılara, engelli veya akıl hastalığı olan veya özel sosyal durumlardaki insanlara yardım eden kuruluşlardır. Laboratuvarların yanı sıra sigortalı faaliyetleri sırasında benzer ölçüde enfeksiyon riskine maruz kalan çalışan grupları bakımından da meslek hastalığı kabul edilmektedir. Bu bakımdan enfekte kişilerle temas türünün önemli olduğu kabul edilmektedir. Doğrudan fiziksel temas ve yüze yakın temasla ilişkili değerlendirme yapılmaktadır. Örneğin, doğrudan fiziksel temasla gerçekleşen kuaförlük faaliyetleri, kozmetik tedaviler yine kapsamda değerlendirilmektedir. Bkz. <https://www.dguv.de/de/mediencenter/hintergrund/corona_arbeitsunfall/index.jsp> s.e.t. 10.04.2022. Alman Hukukunda meslek hastalığı kavramı ve Covid-19’un meslek hastalığı olarak tanınmasına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Savaş Kutsal/Bozkurt Gümrükçüoğlu**, s.255-259.

Kanaatimizce, söz konusu çalışanlar ile sağlık çalışanları açısından şöyle bir fark mevcuttur: sağlık çalışanlarının Covid-19'a yakalanmaları yürüttükleri işin gereği olup enfekte kişiler ile sürekli ve tekrarlanan temasın veya bu kişilerin yer aldığı ortamlarda çalışmalarının kaçınılmaz ve doğal sonucudur⁵⁵. Bu nedenle, sadece sağlık çalışanlarının çalışma ortamında mesleki faaliyetlerinin yürütümü esnasında bu virüse yakalanmalarının meslek hastalığı (vazife malullüğü) sayıldığını öngören bir hukuki düzenleme yapılması uygun olacaktır. Bu tercih; belirtilen sigortalıların 5510 sK.'un 13. maddesinde sayılan haller kapsamında enfekte olduklarını ispatlama zorunluluğunu da ortadan kaldıracaktır⁵⁶. Önerdiğimiz düzenlemenin ne şekilde gerçekleştirilmesi gerektiği hususunda ise öğretide farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre Covid-19, meslek hastalıkları listesinin D-4 grubu dahilinde değerlendirilmeye uygun olup bu gruba gerekli ekleme yapılması yeterli olacaktır⁵⁷. Diğer görüş ise bu hususta yasal bir düzenleme yapılması gerektiği yönündedir. Zira 5510 sK.'un kısa vadeli sigorta kollarına ilişkin hükümleri, md. 4/I-c kapsamındaki sigortalılar hakkında uygulanma alanı bulmamaktadır (md. 4/VI). Bu nedenle sigortalılık statüleri bakımından herhangi bir ayırım oluşturmayacak şekilde tüm sağlık çalışanlarını sosyal güvenlik koruması altına alan tek bir yasal düzenleme söz konusu olmalıdır⁵⁸. Konuya ilişkin ihtiyaç duyulan düzenleme

Almanya'da salgının başlangıcından Ağustos 2021 tarihine kadar 100.000'den fazla Covid-19 vakası meslek hastalığı olarak kabul edilmiş, 28.02.2022 tarihi itibarıyla bu sayı 132.153'e ulaşmıştır. Bkz. <[https://www.dguv.de/medien/inhalt/mediencenter/hintergrund/covid/dguv_zahlen_covid.pdf](https://www.dguv.de/de/mediencenter/pm/pressemitteilung_447886.jsp#:~:text=Berufsgenossenschaften%20und%20Unfallkassen%20haben%20seit,Unfallversicherung%20(DGUV)%2C%20mit.> s.e.t. 10.04.2022; < s.e.t. 10.04.2022.

⁵⁵ Aynı yönde bkz. **Baycık/Erdoğan**, s.349, 350; **Tugay**, s.28-29.

⁵⁶ **Ekmekçi/Köme Akpulat/Akdeniz**, s.240-241.

⁵⁷ **Savaş Kutsal/Bozkurt Gümrükçüoğlu**, s.286, 287. Aynı yönde bkz. **Baycık/Erdoğan**, s.351-352, 355, 361; **Narter/Şimşek**, s.168.

⁵⁸ **Gülver**, s.83, 95-96; <<https://www.tipdunyasi.dr.tr/2021/05/saglik-calisanlarinda-covid-19-maruziyeti-bir-meslek-hastaligidir/>> s.e.t. 10.04.2022.

Nitekim, bu yönde bugüne kadar 'Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi' başlıklı birçok kanun teklifi hazırlanmış olsa da (örneğin 14.05.2020, 01.10.2020, 16.11.2020, 18.11.2020, 30.11.2020, 25.01.2022 tarihlerinde TBMM'ye sunulmuş olanlar) hiçbiri kabul görüp yasalasamamıştır.

ne şekilde gerçekleşirse gerçekleşsin tüm sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan tüm sağlık çalışanlarını kapsar biçimde kaleme alınması gerektiği kanısındayız.

B. DİĞER SİGORTALILAR AÇISINDAN

Sağlık çalışanları dışındaki sigortalıların yararlanacakları sigorta kolunun belirlenmesine ilişkin görüş ve tartışmalar, Covid-19'un iş kazası olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği ekseninde yoğunlaşmış bulunmaktadır. Yukarıda sağlık sektöründe çalışan sigortalılara ilişkin açıklamalarımız sırasında da yer verdiğimiz üzere, bu çalışanlar bakımından Covid-19'un bir meslek hastalığı (vazife malullüğü) olarak nitelendirilmesi gerektiği yönünde görüşler ileri sürüldüğü gibi herhangi bir ayırıma gidilmeksizin Covid-19'un iş kazası sayılabileceği de savunulmaktadır⁵⁹. Kanaatimizce Covid-19 açısından yüksek risk altında olan sağlık çalışanları haricindeki sigortalıların bu hastalığa yakalanmaları iş kazası olarak değerlendirilebilecektir. Öğretide de gerek sigortalıların geneli gerekse yaptığımız ayırım paralelinde ileri sürülen baskın görüş bu yöndedir⁶⁰. Söz konusu görüş kapsamında birtakım hukuki gerekçeler ileri sürülmekle beraber Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin artık herkes tarafından bilinir nitelikte olduğunu söylemenin yanlış olmayacağı H1N1 (domuz gribi) ile ilgili olarak

⁵⁹ İtalya ve İspanya gibi bazı ülkelerde de Covid-19 sadece iş kazası bağlamında değerlendirilmektedir. <https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/documents/publication/wcms_741360.pdf> s.e.t. 10.04.2022.

⁶⁰ Söz konusu görüşler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Savaş Kutsal/Bozkurt Gümrükçüoğlu**, s.270 vd. Ayrıca bkz. **Tuncay/Ekmekçi**, s.412-414, 473; **Sözer**, s.353-354; **Aydın, Ufuk** (2020) "Covid-19 Pandemisi; İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Alanında Yarattığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri", İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y: 6, S: 2, s.202; **Baycık/Erdoğan**, s.361; **Gülver**, s.80-83, 95; **Arslan Durmuş**, s.367, 377, 389-390; **Elbir**, s.101-103; **Centel**, s.246; **Kol/Topgül**, s.178; **Tugay**, s.48-50. Öğretide isabetle ifade edildiği üzere, iş kazası ile meslek hastalığının çakıştığı durumlarda, iş kazası prosedürü meslek hastalığı prosedürüne göre daha kolay takip edilebilir olduğundan, sağlık çalışanları dışındaki çalışanların Covid-19'a yakalanmalarının iş kazası olarak kabul edilmesi sigortalıların daha lehine olacaktır. **Ekmekçi/Köme Akpulat/Akdeniz**, s.240-241; **Arslan Durmuş**, s.387; **Elbir**, s.105.

verdiği nispeten yeni tarihli kararının⁶¹ Covid-19 hastalığı bakımından emsal teşkil etmesi gerektiği de ifade edilmektedir⁶².

Ancak belirtelim ki, bir olayın iş kazası sayılması bakımından aranan unsurlar Covid-19'a yakalanmanın iş kazası olarak nitelendirilebilmesi için de mevcut olmalıdır. Bize göre, Kanunda öngörülen diğer koşulların da gerçekleşmesi durumunda sigortalının Covid-19 olması ve bu nedenle bedenen veya ruhen zarar görmesi, iş kazası olarak nitelendirilebilir. Kaldı ki, Kurumun ve Yargıtay'ın sigortalı lehine iş kazası kavramını genişletici şekildeki görüş ve yorumları da bu bakımdan dikkate alınmalıdır. İş kazasının kabulü için aranan unsurlardan sigortalının dıştan gelen, istenilmeyen ve zarar verici bir olay ile karşılaşması bakımından kanaatimizce virüs penetrasyonu yeterlidir. Kaza tanımının bir unsuru olan aniden gerçekleşme hususu bakımından ise Alman Hukukunda olduğu gibi "belirli bir mesai döneminde gerçekleşme" zamansal açıdan yeterli sayılmalıdır⁶³. Bu hukuk sisteminde de, yukarıda yer verildiği üzere, sağlık çalışanları ve belirli bazı meslek grupları bakımından Covid-19'un meslek hastalığı teşkil edebileceği kabul edilmekte, bu kişiler dışında kalan çalışanlar bakımından ise sigortalı faaliyet sonucunda Covid-19'a yakalanma hali iş kazası olarak nitelendirilmektedir. Bununla birlikte ifade edelim ki, bu ülkede de başlangıçta Covid-19'a yakalanma iş kazası olarak kabul edilmemiş, genel bir tehlike durumu olarak nitelendirilmiş, sonrasında öğreti görüşleri doğrultusunda belirttiğimiz sonuca ulaşmıştır⁶⁴.

İçinde bulunduğumuz pandemi sürecinde hastalığa yakalanmak çalışan veya çalışmayan herkes açısından mümkündür. Toplumda yaygın görülen bu

⁶¹ Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, E: 2018/5018, K: 2019/2931, T: 15.04.2019, Çalışma ve Toplum, S: 64, 2020/1, s.521-524.

⁶² **Arslan Durmuş**, s.377, 390; **Gülver**, s.82; **Elbir**, s.111. Bunu isabetli bulmayan görüş için bkz. **Ekmekçi/Köme Akpulat/Akdeniz**, s. 236 vd.; **Tugay**, s.73-78.

⁶³ Alman Hukukunda iş kazası kavramı ve Covid-19'un iş kazası olarak nitelendirilmesine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Savaş Kutsal/Bozkurt Gümrükçüoğlu**, s.259- 263, 275.

⁶⁴ Bununla birlikte, Alman öğretisinde bu dönemde de meslek hastalığının kabul edilmediği hallerde koşulların gerçekleşmesine bağlı olarak iş kazasının kabul edilebileceği ileri sürülmekteydi. 22.06.2020 tarihli açıklaması ile DGUV tarafından da öğreti görüşleri doğrultusunda belirli koşulların varlığına bağlı olarak iş kazasının kabul edilebileceği duyurulmuştu. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Savaş Kutsal/Bozkurt Gümrükçüoğlu**, s.258- 263.

hastalığa nerede yakalanıldığının ispatı ise oldukça zordur⁶⁵. Bu sorun sadece ülkemize özel olmayıp dünya genelinde dile getirilmekte, hastalığın kuluçka süresi nazara alındığında kişinin virüsü nerede ve ne zaman kapıtığının kesin olarak ispatının mümkün olmadığı ifade edilmektedir⁶⁶. İspat zorluğunu aşabilmek adına öğretilerde, hastalığın işyerinde veya işle ilgili süreçlerde bulaştığının mutlak bir biçimde ispatının aranmasının kanunun koruyucu çerçevesini daraltacağından bahisle sigortalının hastalığa işyerinde yakalanmasının özel hayatında yakalanmasına nazaran daha olası olduğu hallerde ilgili edimlerden yararlandırılması gerektiği savunulmuştur. Bu kapsamda, salgın sürecinde aktif olarak (evde çalışma, ücretli veya ücretsiz izin gibi uygulamalara gidilmeksizin) işyerlerinde çalışmaya devam eden sigortalıların hastalığı işyerinde veya işle ilgili süreçlerde kapıtığına dair bir kanaatin oluştuğu hallerde Kanunun sosyal güvenlik korumasını genişletmeyi amaçlayan 13. madde düzenlemesine uygun olarak kesin ispatın aranmaması gerektiği ileri sürülmüştür⁶⁷.

Covid-19'un yayılma hızının yüksek ve farklı yüzeylerde yaşama süresinin uzun olması, sigortalıya nerede ve ne şekilde virüs bulaştığının kesin olarak tespitini oldukça zorlaştırmakta, ispat bakımından ise çeşitli güçlüklerle karşılaşılmasını muhtemel kılmaktadır⁶⁸. Bununla birlikte ispat; Usul Hukukuna ilişkin bir husustur. İspat güçlüğü'nün tek başına sigortalının yararlanacağı sigorta kolunun belirlenmesi bakımından bir gerekçe teşkil edebileceğini düşünmediğimiz gibi maddi hukuka ilişkin bir vakayı tanımamayı gerektirdiğini de söyleyemeyiz. Nasıl ki, her Covid-19 hastalığını iş kazası olarak nitelendirmek isabetli değil ise sadece ispat noktasında karşılaşılması muhtemel zorluklar nedeniyle her Covid-19 hastalığını alelade bir hastalık olarak nitelendirmek de doğru olmayacaktır⁶⁹. Şunu da belirtmek gerekir ki, ispat güçlüğü yaşanabilecek haller karşısında karine olarak iş

⁶⁵ Korkusuz, s.690.

⁶⁶ Bevernaege, dn. 58.

⁶⁷ Baycık/Erdoğan, s.355, 361.

⁶⁸ Nitekim, Almanya'da Covid-19 kaynaklı 43.864 başvurudan 13.594'ü sigortalı faaliyet kapsamında değerlendirilmiştir. <https://www.dguv.de/medien/inhalt/mediencenter/hintergrund/covid/dguv_zahlen_covid.pdf> s.e.t. 10.04.2022.

⁶⁹ Krş. Ekmekçi/Köme Akpulat/Akdeniz, s.243-244.

kazasının kabul edilebileceği durumlar da söz konusu olabilir. Hastalanan sigortalının endeks kişi kabul edilerek, temaslı diğer çalışanların karine olarak işyerinde enfekte olduğu kabul edilebilir. Çalışanların iş dışında da aynı ortamda kaldıkları, dışarıyla temaslarının bulunmadığı işyerleri bakımından işyerinde enfekte olunduğunun kabulü mümkündür. İşyerlerinin karantinaya alındığı, üretimin durdurulduğu haller bu kapsamda değerlendirilebilir. Filyasyon çalışmaları da tespit bakımından yardımcı olabilir⁷⁰. İliyet bağının kesilmesine yol açan hallerde ise iş kazasının bulunmadığı ve sigortalının koşulların varlığına bağlı olarak hastalık sigortasından yararlanabileceği kabul edilmelidir. Örneğin, sigortalının tatil amaçlı yurt içinde veya yurt dışında bulunduğu sırada ya da aile üyelerinden birinden bulaşması sonucu Covid-19'a yakalanması iş kazası değil, hastalık olarak nitelendirilecektir⁷¹.

Sonuç olarak kanaatimizce, söz konusu virüs ile enfekte olmanın ne iş kazası ne de meslek hastalığının unsurlarını taşıdığı hallerde ve bu gibi

⁷⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Savaş Kutsal/Bozkurt Gümrükçüoğlu**, s.275, 276.

Örneğin Almanya'da iş kazasının kabulü için bulaşıcı bir kişiyle ("endeks kişi") yoğun temasın kanıtlanabilir şekilde gerçekleşmiş olması ile bu temastan itibaren en geç iki hafta içinde hastalığın ortaya çıkması veya enfeksiyonun kanıtlanması aranmaktadır. Bununla birlikte, belirli bir endeks kişiyle yoğun bir temas olduğu tespit edilmediği ve fakat sigortalının yakın çalışma ortamında (örneğin bir şirket veya okul içinde) bariz şekilde çok sayıda bulaşıcı kişi bulunması vb. hallerde münferit durumlar da yeterli kabul edilmektedir. Bu bakımdan da yakın çalışma ortamındaki enfekte kişi sayısı, olağan kişisel temas sayısı, sigortalı ortam dışındaki enfekte kişi sayısının azlığı, ortamın havalandırma ve sıcaklığı vb. mekânsal koşullar belirleyici rol oynamaktadır. <https://www.dguv.de/de/mediencenter/hintergrund/corona_arbeitsunfall/index.jsp> s.e.t. 10.04.2022.

⁷¹ **Savaş Kutsal/Bozkurt Gümrükçüoğlu**, s.274-276.

durumlarla sınırlı olacak şekilde hastalık sigortasının⁷² devreye gireceği kabul edilmelidir⁷³. Sosyal devlet ilkesinin de gereği budur.

SONUÇ

Sigortalının Covid-19'a yakalanması, değişik sigorta kolları kapsamında değerlendirilebilecek bir husustur. Zira görülen işle bağlantısı olmaksızın bu hastalığa yakalanılması hastalık sigortası kapsamında değerlendirebilecekken, işin veya işyerinin yarattığı yüksek riskle birlikte ortaya çıktığı hallerde iş kazası veya meslek hastalığı kapsamında değerlendirilmesi mümkündür. Bunlardan iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolları, sosyal sigorta kolları içerisinde sigorta yardımlarına en kolay hak kazanılanları niteliğindedir⁷⁴. Ayrıca bu sigorta kolları kapsamında gündeme gelebilecek parasal yardımlar hastalık sigortası ile kıyas kabul etmeyecek düzeydedir⁷⁵.

Çalışmamızda değinilen özellikleri dikkate alındığında kanaatimizce, Covid-19 gerek iş kazası gerekse meslek hastalığı sigortasından yararlanma koşullarını sağlayabilecek niteliktedir. Genellikle iş kazası ile meslek hastalığını birbirinden ayırt etmekte kullanılan, meslek hastalıklarının

⁷² 5510 sK. md. 15/I hükmü gereğince hastalık; iş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğe neden olan rahatsızlıklardır. Her ne kadar söz konusu tanım işçiler, işçi konumundaki kişilerden çirak, aday çirak, meslek ve yüksek öğretim öğrencileri (5510 sK. m. 5/I-b) ve yurt dışına çalıştırılmak üzere götürülen Türk işçileridir (5510 sK. m. 5/I-g) ile bağımsız çalışanlar için geçerli olacak biçimde yapılmış olsa da 5510 sK. md. 18'de hastalık halinde geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanacaklar arasında md. 4/I-b'lilere yer verilmemiştir. Hastalık sigortası dahilinde sağlanan tek parasal edim geçici iş göremezlik ödeneği olduğundan, bağımsız çalışanlar fiilen bu sigorta kolunun kapsamı dışında kalmışlardır.

⁷³ Sağlık çalışanları dışında diğer tüm çalışanların Covid-19 hastalığına yakalanmalarının iş kazası veya meslek hastalığı olarak tanımlanmasının mümkün olmadığı, hastalık olarak değerlendirilmesi gerektiği görüşünde bkz. **Korkusuz**, s.683, 689, 690. Covid-19'un 5510 sK. md. 13 hükmünde sayılan hallerde bulaştığının ispat edilemediği tüm durumlarda hastalık sigortası hükümlerinin uygulanması gerektiği görüşünde bkz. **Centel**, s.246.

⁷⁴ **Gülver**, s.87.

⁷⁵ **Savaş Kutsal/Bozkurt Gümrükçüoğlu**, s.288-290. Aynı yönde bkz. **Tuncay/Ekmekçi**, s.413-414; **Baycık/Erdoğan**, s.353.

belirli bir süre maruz kalma ve daha uzun bir sürede ortaya çıkma nitelikleri her durumda mutlak sonuç vermemektedir. Covid-19 ve benzeri bulaşıcı hastalıklar bakımından bu iki sigorta kolu arasında mutlak bir ayırım yapmanın güçlüğü de ortadadır. Zira bulaşıcı hastalıklar tekrarlanan nedenlere bağlı olmaksızın veya uzun süreli maruziyet gerçekleşmeksizin ortaya çıkabilmektedir. ILO tarafından da görülen işle bağlantılı olarak ortaya çıkan Covid-19 hallerinin iş kazası veya meslek hastalığı olarak kabul edilmesi tavsiye edilmektedir. Farklı ülke uygulamalarında Covid-19'un meslek hastalığı veya iş kazası olarak nitelendirildiği yahut her ikisi kapsamında değerlendirildiği örnekler mevcuttur. Bize göre bu gibi birden fazla sigorta kolundan yararlanmanın mümkün olabileceği hallerde tercih sigortalı lehine yapılmalıdır.

5510 sK.'un 14. maddesinde meslek hastalığının tanımında yer verilen unsurlar Covid-19'un bir meslek hastalığı olarak tanınmasına uygundur. Bununla birlikte meslek hastalıklarında hastalıkla görülen iş arasında bir nedensellik aranmaktadır. Bu da tüm çalışanlar bakımından mümkün olamayacaktır. Ancak sağlık çalışanları bakımından meslek nedeniyle yüksek maruziyet riski de ortadadır. Bu nedenle bize göre, sağlık çalışanları bakımından meslek hastalığı (vazife malullüğü) olarak kabul edilmeli ve buna ilişkin gerekli hukuki düzenleme gerçekleştirilmelidir. Böylece sağlık çalışanları bakımından 5510 sK.'un 13. maddesindeki koşulların gerçekleşip gerçekleşmediğinin ispatı gerekmeyeceğinden, sigortalı lehine tercihte bulunmuş olacaktır. Bu bakımından tüm sağlık çalışanlarını ve işyerlerini kapsar bir düzenleme yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Belirttiğimiz üzere, meslek hastalıkları doğası gereği belirli mesleklerde çalışan sigortalılar bakımından kabul edilmektedir. Bununla birlikte, işyerinde veya işle bağlantılı olarak Covid-19'a yakalanmanın sadece hastalık sigortası kapsamında değerlendirilmesi de isabetli olamayacaktır. Covid-19'un meslek hastalığının yanı sıra iş kazasına ilişkin koşulları da sağlayabileceği dikkate alınarak, sağlık çalışanları dışında kalan sigortalılar bakımından iş kazası olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Bununla birlikte belirtelim ki, her ne

kadar ispat güçlükleri söz konusu olacaksa da kanun koyucunun iş kazası bakımından aradığı koşulların Covid-19 bakımından da aranması gerektiği görüşündeyiz. Ancak iş kazası veya meslek hastalığına ilişkin koşulların gerçekleşmediği haller ile sınırlı olarak hastalık sigortasından yararlanılabileceği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Akdeniz, Ayşe Ledün** (2015) Meslek Hastalığı Kavramı Üzerine, 1. Baskı, İstanbul, Beta.
- Alper, Yusuf** (2020) Sosyal Sigortalar Hukuku, Güncellenmiş 11. Baskı, Bursa, Dora.
- Alper, Yusuf/Kılış, İlknur** (2021) İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, 6. Baskı, Bursa, Dora.
- Arslan Durmuş, Seda** (2020) “COVID-19’un İş Kazası ve Meslek Hastalığı Bakımından Değerlendirilmesi”, İstanbul Hukuk Mecmuası, C: 78, S: 2, s.363-393.
- Aydın, Ufuk** (2020) “Covid-19 Pandemisi; İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Alanında Yarattığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y: 6, S: 2, s.181-214.
- Bahadır, Alican/Nesanır, Nasır** (2021) “Pandemide Sağlık Çalışanı Ölümleri”, Türk Tabipleri Birliği Covid-19 Pandemisi 18 Ay Değerlendirme Raporu, <https://www.ttb.org.tr/userfiles/files/ttb_covid_18ay_rapor.pdf> s.e.t. 10.04.2022.
- Balcı, Mesut** (2021) Sosyal Güvenlik Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Yetkin.
- Balcı, Mesut** (2020) “Covid-19’un İş Güvenliği Yönünden Hukuki Nitelendirmesi”, Türkiye Barolar Birliği Eğitim Merkezi Online Eğitim Programları, <Covid-19’un İş Güvenliği Yönünden Hukuki Nitelendirmesi - YouTube> s.e.t. 10.04.2022.
- Başmanay, Yasemin** (2013) “İş Kazası ve Meslek Hastalığında Manevi Tazminat”, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, C: 10, S: 40, s.37-65.
- Baycık, Gaye/Erdoğan, Çağla** (2021) “Covid-19 Hastalığının Sosyal Sigortalar Hukuku ve Bireysel İş Hukuku Açısından İş Kazası ve/veya Meslek Hastalığı Niteliği”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 12, S: 1, s.346-362.

- Bevernaege, Ellen** “Une contamination par le COVID-19 peut-elle être un accident du travail ou une maladie professionnelle?”, <<https://www.attentia.be/fr/blog/une-contamination-par-le-covid-19-peut-elle-etre-un-accident-du-travail-ou-une-maladie>> s.e.t. 10.04.2022.
- Centel, Tankut** (2021) Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Çetin, Emrah** (2021) Ulusal ve Uluslararası Hukuk Boyutuyla Sosyal Güvenlik Hakkı ve Etkinleştirilmesi (Covid-19 Pandemisiyle), Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara, Yetkin.
- Ekmekçi, Ömer/Köme Akpulat, Ayşe/Akdeniz, Ayşe Ledün** (2021) İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Elbir, Nazlı** (2021) “Çalışanların Covid-19 Hastalığına Yakalanmalarının Sosyal Sigortalar Hukuku Bakımından Sonuçları”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: XVIII, S: 1, s.67-116.
- Gülver, Ender** (2021) “İşçinin Koronavirüse Yakalanması Sebebiyle Uygulanacak Sosyal Sigorta Kolu İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası mı, Hastalık Sigortası mı Muamması”: Sur, Melda/Kasapoğlu Turhan, Mine (Editörler), Covid-19 ve Hukuk Sempozyumu, 10-11 Aralık 2020, Online.
- ILO** (2002) R194 List of Occupational Diseases Recommendation Annex, <https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/--safework/documents/meetingdocument/wcms_116841.pdf> s.e.t. 10.04.2022.
- ILO** (2020) ILO Standards and COVID-19 (coronavirus) – Version 2.1, <https://www.ilo.org/global/standards/WCMS_739937/lang--en/index.htm> s.e.t. 10.04.2022.
- ILO** (2021) ILO Standards and COVID-19 (coronavirus) – Version 3.0, <https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---normes/documents/publication/wcms_780445.pdf> s.e.t. 10.04.2022.

- İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü**, İşyerlerinde Yeni Tip Koronavirüsten Korunma Tedbirleri, <https://www.csgeb.gov.tr/media/43191/covid-19_onlemler_19042020_2318.pdf> s.e.t. 10.04.2022.
- Koh, David** (2020) "Occupational Risks For COVID-19 Infection", *Occupational Medicine*, V: 70, I: 1, p.3-5.
- Koh, David/Goh, Hui Poh** (2020) "Occupational health responses to COVID-19: What lessons can we learn from SARS?", *Journal of Occupational Health*, V: 62, I: 1, <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/1348-9585.12128>> s.e.t. 10.04.2022.
- Kol, Emre/Topgöl, Seda** (2021) "COVID-19 Pandemisinin Sağlık Çalışanları Açısından İş Kazası ve Meslek Hastalığı Olarak Değerlendirilmesi", *Enderun Dergisi*, C: 5, S: 2, s.165-195.
- Korkusuz, Ammar Yasir** (2020) "Çalışma Hayatında Covid-19 Pandemisine Maruz Kalanların Sosyal Güvenlik Açısından Değerlendirilmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C: 22, S: 2, s.673-693.
- Narter, Sami/Şimşek, Cebrail** (2020) "Sağlık Çalışanları İçin Covid-19 Hastalığı İş Kazası veya Meslek Hastalığı mıdır?", *Karatahta İş Yazıları Dergisi*, S: 16, s.139-170.
- Rajan, Selina/Khunti, Kamlesh/Alwan, Nisreen/Steves, Claire/Greenhalgh, Trish/MacDermott, Nathalie/Sagan, Anna/McKee, Martin** (2021) *Policy Brief 39 In the wake of the pandemic Preparing for Long COVID*, <<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/339629/Policy-brief-39-1997-8073-eng.pdf>> s.e.t. 10.04.2022.
- Ricke, Wolfgang** (2021) *Kommentar Sozialversicherungsrecht*, Körner, Anne/Leitherer, Stephan/ Mutschler, Bernd/ Rolfs, Christian (Hrsg.), 117. Auflage, München, C. H. BECK.
- Savaş Kutsal, F. Burcu/Bozkurt Gümrükçüoğlu, Yeliz** (2021) "Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Covid-19 Pandemisinin Sosyal Güvenlik Hukukuna Etkileri", Şenocak, Kemal (Editör), *COVID-19 Küresel Salgınının Hukuktaki Yansımaları*, 1. Baskı, Ankara, Yetkin.

- Schlegel, Rainer/Mießling, Miriam/Bockholdt, Frank** (2020) COVID-19-Corona-Gesetzgebung-Gesundheit und Soziales, 1. Auflage, München, C. H. BECK.
- Sözer, Ali Nazım** (2021) Türk Sosyal Sigortalar Hukuku, Güncellenmiş 5. Baskı, İstanbul, Beta.
- Subaşı, İbrahim** (2020) “Küresel Covid-19 Salgını’nın Türk Bireysel İş Hukukuna Etkisi”, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 5, S: 9, s.127-194.
- Tugay, Mustafa** (2020) Koronavirüs Pandemisinin Sosyal Sigorta ve Tazminat Haklarına Etkisi, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.
- Tuncay, A. Can/Ekmekçi, Ömer** (2021) Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Yenilenmiş 21 inci bası, İstanbul, Beta.
- Türk Tabipleri Birliği Halk Sağlığı Kolu** (2021) “Temaslı Takibi, Filyasyon ve Evde Hasta İzlemi”, Türk Tabipleri Birliği Covid-19 Pandemisi 18 Ay Değerlendirme Raporu, <https://www.ttb.org.tr/userfiles/files/ttb_covid_18ay_rapor.pdf> s.e.t. 10.04.2022.
- Uludüz, Derya**, “Sonunda Covid-19 meslek hastalığı olarak kabul edildi”, <<https://www.cnnturk.com/yazarlar/guncel/prof-dr-derya-uluduz/sonunda-covid-19-meslek-hastaligi-olarak-kabul-edildi>> s.e.t. 10.04.2022.
- World Health Organization Health Workforce Department** (2021) The impact of COVID-19 on health and care workers: a closer look at deaths, Working paper 1, <<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/345300/WHO-HWF-WorkingPaper-2021.1-eng.pdf>> s.e.t. 10.04.2022.

İnternet Sayfaları

<<https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html>> s.e.t. 10.04.2022.

<<https://covid19.who.int/>> s.e.t. 10.04.2022.

<<https://sgk360.com/2020/12/14/danistay-covid-19un-meslek-hastaligi-sayilmamasina-onay-verdi-mi/>> s.e.t. 10.04.2022.

<<https://siyahkurdele.com/>> s.e.t. 10.04.2022.

<<https://www.a3haber.com/2021/01/02/yuksek-saglik-kurulu-covid-19-meslek-hastaligidir-karari-verdi-peki-asil-yetki-sahibi-sgk-ne-yapacak/>> s.e.t. 10.04.2022.

<https://www.altenheim.net/artikel/2022/02/18_bgw_long_covid> s.e.t. 10.04.2022.

<<https://www.ameli.fr/entreprise/actualites/lessentiel-2020-les-chiffres-des-accidents-du-travail-et-maladies-professionnelles>> s.e.t. 10.04.2022.

<<https://www.aso.org.tr/wp-content/uploads/2020/05/SGK-Genelgesi.pdf>> s.e.t. 10.04.2022.

<<https://www.bariserdem.com/pdf/169779.pdf>> s.e.t. 10.04.2022.

<<https://www.bgw-online.de/covid-reha>> s.e.t. 10.04.2022.

<https://www.dguv.de/de/mediencenter/hintergrund/corona_arbeitsunfall/index.jsp> s.e.t. 10.04.2022.

<[https://www.dguv.de/de/mediencenter/pm/pressemitteilung_447886.jsp#:~:text=Berufsgenossenschaften%20und%20Unfallkassen%20haben%20s eit, Unfallversicherung%20\(DGUV\)%2C%20mit](https://www.dguv.de/de/mediencenter/pm/pressemitteilung_447886.jsp#:~:text=Berufsgenossenschaften%20und%20Unfallkassen%20haben%20s eit, Unfallversicherung%20(DGUV)%2C%20mit)> s.e.t. 10.04.2022.

<https://www.dguv.de/medien/inhalt/mediencenter/hintergrund/covid/dguv_zahlen_covid.pdf> s.e.t. 10.04.2022.

<<https://www.federalregister.gov/documents/2021/06/21/2021-12428/occupational-exposure-to-covid-19-emergency-temporary-standard>> s.e.t. 10.04.2022.

- <https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_837406/lang--en/index.htm> s.e.t. 10.04.2022.
- <https://www.ilo.org/global/standards/WCMS_739937/lang--en/index.htm> s.e.t. 10.04.2022.
- <https://www.ilo.org/wcm5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/documents/publication/wcms_741360.pdf> s.e.t. 10.04.2022.
- <<http://www.izmirtabip.org.tr/news/4997>> s.e.t. 10.04.2022.
- <https://www.saglikaktuel.com/d/file/covid-19-nedeniyle-v_ustyazi_d4d8b9f8-512a-42b6-a433-6347d7984576.pdf> s.e.t. 10.04.2022.
- <<https://www.sn.at/wirtschaft/oesterreich/ak-oegb-fordern-anerkennung-von-corona-als-berufskrankheit-116441431>> s.e.t. 10.04.2022.
- <<https://www.statista.com/statistics/1110950/coronavirus-covid-19-cases-among-medical-staff-italy-as-of-april/>> s.e.t. 10.04.2022.
- <<https://www.tipdunyasi.dr.tr/2021/05/saglik-calisanlarinda-covid-19-maruziyeti-bir-meslek-hastaligidir/>> s.e.t. 10.04.2022.
- <<https://www.tuc.org.uk/news/tuc-calls-long-covid-be-urgently-recognised-disability-prevent-massive-discrimination>> s.e.t. 10.04.2022.
- <<https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/who-rights-roles-respon-hw-covid-19.pdf>> s.e.t. 10.04.2022.